ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան . . . 10 ռուբ.
Կէս տարին . . . 6 ռուբ.
Ամսական . . . 1 ռուբ.

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան . . . 12 ռուբ.
Կէս տարին . . . 7 ռուբ.

Բաժանորդագրութիւնը ընդունւում է իւրաքանչիւր ամսի սկզբից, և պիտի վերջանայ անպատճառ յետագայ որևէ ամսի վերջին։

Յուլիսի մէկից մինչև տարւայ վերջը արժէ 6 ռուբլի։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐ. և ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹ. ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ

Հասցէ փոխելու համար պէտք է ուղարկել 20 ԿՈՊԷԿ (կրբլով է և փակցնել) և հին հասցէն, առանց որի դիմումները կը թողնուին ԱՆՀՕՏԵՆԻԱՆԵ.

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ 1916 ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀՈՐԻԶՈՆ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ԿԻՐԱԿԻ, 3 ՅՈՒԼԻՍԻ № 146

ԱՌԱՆՁԻՆ №-Ը ԱՄԵՆ ՏԵՂ 6 ԿՈՊԷԿ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԸՆԴՈՒՆՈՒՈՒՄ ԵՆ ԱՄԵՆ ԼԵԶՈՒՈՎ.—1-ին երեսի վրայ տողին (պետիտ) 15 կոպ., Կովկասից դուրս՝ 20 կոպ., 4-րդ երես 10 կոպ., Կովկասից դուրս՝ 15 կոպ.։

ԱՊԱՌԻԿ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՉԵՆ ԸՆԴՈՒՆՈՒՈՒՄ

Խմբագրութիւնը բաց է 8—2 ժամը, գրասենեակը 9—2 ժ. ցերեկ. և 6—8 ժ. երեկ.։

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԽՄԲԱԳՐԻ ՄՕՏ ժ. 2-ից մինչև 3 ը։

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція газеты „Оризонъ", Сололакская ул., № 6, кв. 1, Телеф. № 15—57 կամ Tiflis (Russie, Caucase), Redaction „Horison".

ՕՐՈՒԱՅ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՆՑՔԵՐԸ

Ռուսաց արեւմտեան ճակատում առանձին փոփոխութիւններ չկան։ Ճակատի զանազան մասերում տեղի են ունենում ընդհարումներ, թնդանօթամարտեր և օդային հետախուզութիւններ։ Սարնիայի արեւմտեան կողմը վերցրած աւստրիացի և գերմանացիների թիւը հասել է 3,200-ի։

Կովկասեան ճակատում Երզրումի շրջանից դէպի արեւմուտք ռուսների առաջխաղացումը շարունակւում է խիստ աջող կերպով։ Թիւրքական մի շարք ամրացրած դիրքեր արդէն անցել են ռուսների ձեռքը։ Թիւրքերը նահանջ են տալիս։ Մամախաթուն-Դերէի կիրճի շրջանում պայթեցրած է թիւրքերի ռազմամթերքի մի մեծ պահեստ։

Թիւրքերը հեռանում են Քիրմանշահի շրջանից։

Ֆրանսիական ճակատում Սոմմի վրայ անգլիացիները նորից առաջ են անցել, խլելով գերմանական թնդանօթներ և հրանօթներ։ Վերդենի մօտ տեղի են ունենում թնդանօթամարտեր։

Իտալական ճակատում յետ են մղուած աւստրիացիների յարձակումները։ Տեղի են ունենում կատաղի թնդանօթամարտեր։

Հ. Կ. Ազգային Բիւրօն խորին ցաւով յայտնում է Բաթումում ծանր հիւանդութիւնից յետոյ վախճանուած

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԶԻՆԱԿԻՑ

ԱՒՕԻ

մահը։ Դին փոխադրւում է Թիֆլիսի կայարանից այսօր երեկոյեան ժամը 5-ին Վանքի մայր եկեղեցին, ուր և ժամը 7-ին կը լինի հոգեհանգիստ։ Յուղարկաւորութիւնը կիրակի, ժամը 12-ին։ Թաղումը վաղը Խոջիվանքի գերեզմանատանը։
907 2—2

Ընկերները խորին ցաւով յայտնում են ծանր հիւանդութիւնից յետոյ վախճանուած

ԽՄԲԱՊԵՏ

ԱՒՕԻ

մահը։ Դին փոխադրւում է Թիֆլիսի կայարանից այսօր երեկոյեան ժամը 5-ին Վանքի մայր եկեղեցին, ուր և ժամը 7-ին կը լինի հոգեհանգիստ։ Յուղարկաւորութիւնը կիրակի, ժամը 12-ին։ Թաղումը վաղը Խոջիվանքի գերեզմանատանը։
908 2—2

Կիրակի, յուլիսի 3-ին, Սուրբ Կարապետի եկեղեցում ժամը 11-ին լինելու է հոգեհանգիստ հանգուցեալ՝

Գարեգին Գէորգեան Տիգրանեանի

մահւան քառասնօրեակի առթիւ, որի մասին յայտնում են մայրը և կինը՝ Շաթենիկ Տիգրանեան որդկերանցով։
911 1—1

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ԿՈՎԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մտադրութիւն ունի առաջիկայ աշունից բաց անել

ՀԱՅՈՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐ

Դասընթացները լինելու են երկու սեմեստրով (կիսամեակով)։ Դասընթացներ շաբաթական երկու օր, երեկոները։ Ամսավճարը երկու ռուբլի։

Մինչև առաջիկայ սեպտեմբերի մէկը ցանկացողները իրենց ցանկութիւնն ու կրթական ցենզը կարող են յայտնել՝ Վարչութեան նախագահ Յովհ. Թումանեանցին, Вознесенская, 18. կամ անդամ-քարտուղար Գիւտ ա. ք. Աղանեանցին, Полиц., 7.

Վարչութիւն
0—4 992

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ ԱՌԱՋԻՆ ՆՈՐ

ԵՂԲ. ԵՖԻՄՈՎՆԵՐԻ ՑԻՐԿԸ

Միքայէլեան պրոսպ. Մուշտայիդի մօտ, սեփակ. ամառային շէնք։ Շէնքը ծածկուած է [illegible] անթափանց բրեզենտով։ Կիրակի, յուլիսի 3-ին, 2 անգամեան ներկայացում։ Ցերեկը հրաժեշտի բենեֆիս [illegible]։ Ցերեկը ներկայացում յայտնի ֆենոմէնալ [illegible]։ Սկիզբն է ցերեկւայ ժամը 1-ին։ Համբոյլ ժամանակում է ամբողջ խումբը։ Երեխաները կարող են բերել իրենց հետ անվճար երկուական երեխայ մինչև 10 տարեկան։ Երեկոյեան հսկայական սպորտային ներկայացում։ 18-երորդ օր ըմբշամարտի. ըմբշամարտում են հետեւեալ զոյգերը. 1 զ. Տարուսակ—Մ. Ռոյկովին, 2 զ. Ա. Զ.—Ս. Կախուստ, 3 զ. [illegible], 4 զ. Սաքսոն—Սաքսոնկի, 5 զ. [illegible]։
ԱՆՈՍՍ.—[illegible]
910 1—1

[Ելիսեո] „Լ Ի Ր Ա" [Թատրոն]

1, 2, 3, 4 յուլիսի, նոր հսկայական ռազմական ծրագիր

ԱՐԻՒՆԱՐԲՈՒ ԱՆԽԵԼՔԸ

Դրամա 4 մասից, խնկուն պատերազմից

Կռիւը Սուվալքի տակ

Պատահած ներկայ պատերազմում [illegible] գերմանական ֆրոնտում։

Վերջում ծիծաղաշարժ տեսարան։
933 0—79

ԱՈՒԿՑԻՈՆ

Թիֆլիսի Քաղաքային Լոմբարդը յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ կիրակի, յուլիսի 3-ին, ս. թ. առ. ժ. 10-ին, Լոմբարդի շէնքում տեղի կունենայ հասարակական վաճառք, պայմանաժամը անցրած գրաւների, որոնք բաղկացած են մեծ քանակութեամբ թանկարժէք, ազնիւ մետաղներից և քարերից, իւրաքանչիւր գրաւը 1000 և աւելի ռուբլի արժողութեամբ, մետաղէ իրերից, կարի մեքենաներից, գորգերից, մորթեղէնից, հագուստեղէնից և առհասարակ ամեն տեսակի շարժական գոյքերից։
852 2—2

Խմբագրւում է

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԵԱՆ

„ՇՈՂԵՐ"

Տարեգիրք՝ գրական-գեղարուեստական, գիտական, հասարակական-տնտեսական և «Ուսանողական կեանք» բաժիններով։ Նիւթեր ընդունւում են ուսանողներից և ոչ-ուսանողներից։ Վերջիններից միմիայն ուսանողական կեանքին վերաբերեալ։ Նիւթեր ուղարկել (պատուիրած) հետեւեալ հասցէով՝ Петроградъ, 53-ье почтовое отдѣленіе. П. Караханяну.
893 2—1

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԲԱՆԿ

ՊՂՆՁԷ ԱՐՋԱՍՊ ԵՒ ԾԾՈՒՄԲ

Կոոպերատիւների նախնական պատւէրները կատարելուց յետոյ, վաճառւում է կոոպերատիւներին, գիւղատնտեսական կոմիտէներին և այգետէրերին մի քանի վագոն, որոնք ազատ են մնացել Ամերիկայից և Անգլիայից ստացուած պարտիաներից։ Դիմել անձամբ կամ գրաւոր Մոսկւայի ժողովրդական բանկի լիազօր՝ Գ. Ա. Դիբրովին, Թիֆլիս, Նիկոլաեւսկի փող., 77, բն. 3։
912 1—1

Թիֆլիսի Արհեստաւորաց Ակումբի Վարչութիւնը խնդրում է ակումբի պ. պ. անդամներին շնորհ բերել կիրակի, յուլիսի 3-ին, առաւ. ժ. 10-ին

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ (շարունակութիւն յունիսի 12-ի ընդհանուր ժողովի)։

ՕՐԱԿԱՐԳ.—Զեկուցում ընդհանուր ժողովի կողմից՝ վերակացուի և վարչութեան միջև եղած գործի քննութեան համար, ընտրուած յանձնաժողովի մասին, և մի շարք անյետաձգելի հարցեր։

Ընդհ. ժողովը կը համարւի օրինական, անկախ ներկայ եղող անդամներ թւից։
900 2—2

ԲԺԻՇԿ

Մ. Բ. ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆ

Բեռլինի համալսարանի կլինիկ. պրոֆեսոր W. His-ի նախկին ասիստենտը ընդունում է ներքին և կանանց հիւանդներին առ. 12½—2 ժ., երեկ. 6—7 ժ. բացի կիրակի օրերից։ Հասցէն. Արաս-Արաղսկի հրապար. № 5, հեռ. № 14—66։
1021 50—6

ԲԺԻՇԿ

Բ. Գ. ՆԱՐԻՄԱՆՈՎ

Վեներական, կաշւի, սիֆիլիս և [illegible] հիւանդութիւններ։ Բուժումն «606» և «914» պրեպարատներով։ Հիւանդների ընդունելութիւնը ամեն օր, երեկ. ժ. 6-ից մինչև 8-ը։ Միքայէլեան փող., № 33, հեռախօս 16-17.
1020 100—8

ԲԺԻՇԿ

Շուշանիկ Նաքարեան

Ամառուայ ամիսների ընթացքում զբաղւում է Կովկասեան հանքային ջրերում։ Հասցէ՝ Пятигорскъ, Дворянская, № 4.
872 10—4

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Մ. Յ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Նախ. օրդ. Մոսկւայի համալսարանի և Բեռլինի համալս. պրոֆեսոր Գաւների ասիստենտ։ Նախկին տարիների նման մայիսի 1-ից կընդունի հիւանդներին, Կովկ. Հանք. Ջրերում՝ Պեատիգորսկում. Հասցէն՝ Դվորեանսկայա փողոց, սեփական տուն, № 6, տելեֆոն № 106։
924 50—30

ԵՍՍԵՆՏՈՒԿԻ

ԲԺԻՇԿ

Յ. ՓԵՐԻԽԱՆԵԱՆԸ

Ասիստենտ Խարկովի համալսարանի ներքին հիւանդութիւնների կլինիկայի և լաբորանտ Խարկովի կանանց բժշկական ինստիտուտի լաբորատորիայի, մասնագէտ ներքին և նեարդային հիւանդութիւնների, ընդունում է ամենայն օր, առաւ. 8—1 ժամը և երեկ. 5—7 ժամը՝ Санаторія „Вѣра", Кисловодская ул.
847 20—6

ԲԵՌԼԻՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Գ.

ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւնը, ՍՏԱՄՈՔՍԻ, առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ՍՐՏԻ [illegible] ՌԵՆՏԳԵՆ ճառագայթներով։ Ամեն օր 9—1 ժ. բացի կիրակի օրերից։ Բեհբուտովսկայա № 23, հեռ. 7—62։
744 25—27

ԲԺԻՇԿ

Յ. ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւն, առանձնապէս կրծքի, թոքերի և սրտի հիւանդութիւններ։ Ընդունելութիւնը ամենայն օր, բացի կիրակի օրերից, երեկ. 5—7 ժ.։ Սերգիեւսկ. փ., № 1, հեռախօս 16—69։
858 25—8

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ ԵՒ ԼԱԲՈՐԱՏՈՐԻԱ

ԿԵՕՆՃԵԱՆ ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐԻ

Պլոմբ. ոսկուց, արծաթից, ֆարֆորից. ատամի հեռ. առանց ցաւի։ Արհեստ. ատամներ ոսկուց (առանց քիմքի) և կաուչուկից՝ կատարելագործուած մեթոդով։

Ընդուն. 10—2-ը ցեր., 4—7 երեկ.։ Լերմոնտովսկայա փող. № 1, մուտքը պերէուլկից։
936 100—82

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ԿԱՊԻՏԱԼԻԶՄԻ ՎԻՃԱԿԸ

I

Այս վերնագրով ուշագրաւ մի յօդուած է զետեղել Ա. Ֆին-Ենոտաեւսկին «Соврем. Міръ»-ի տարւոյս № 1-ի մէջ։ Յօդուածագիրը շօշափում է մի կարեւոր խնդիր, որ այնքան մեծ դեր է խաղացել պատերազմի առաջանալու նկատմամբ և ապագայում էլ դեռ շարունակելու է առաջնակարգ դեր խաղալ ազգերի կեանքի վիճակն այս կամ այն կերպ տնօրինելու խնդրում։ Համաշխարհային կապիտալիզմի շարժման վերաբերմամբ մի քանի ընդհանուր դիտողութիւններ անելով, նա փորձ է անում շօշափել մի քանի հեռանկարներ և առանձնապէս այն որոշ ընդհանուր օրէնքները, որոնք տարբեր տնտեսական վիճակ ունեցող պետութիւնների կեանքում դեր են խաղում, նայած թէ այդ պետութիւններն ինչ չափով են գտնւում կապիտալիզմի զարգացման շրջանում և թէ որոնք [illegible] փոխուած ձեւով են հանդէս գալիս։ Առանձնապէս ուշադրութեան արժանի են նրանց ազդեցութիւնները և համաշխարհային տնտեսական կեանքում առաջացած փոփոխութիւնները և այն, թէ ինչ հնարաւոր հետեւանքներ կունենան այդ փոփոխութիւնները։

Մինչև այժմ կրած մարդկային զոհերի և նիւթական վնասների ընդհանուր չափը իրաւունք է տալիս ասելու, որ սոյն պատերազմը մի սոցիալական անակնկալ աղէտ էր, որպիսին մարդկութիւնը երբեք չի տեսել։ «Պատմութիւնը աստուածուհիներից ամենաանողոքն է, նրա յաղթական կառքը շարժւում է դիակների կոյտերի վրայով ոչ միայն պատերազմի, այլ և խաղաղ ժամանակ», գրում է իր նամակներից մէկում Նիկոլայ-Օնին Ֆր. Էնգելսը. «Միայն անհատական զարգացման արտասովոր զոհերով է ապահովւում մարդկութեան զարգացումը առհասարակ և այդ մանաւանդ կիրառւում է այն պատմական ժամանակաշրջանում, որն անմիջականորէն նախորդում է մարդկային հասարակութեան գիտակցական կազմակերպմանը»—գրում էր Մարքսը իր «Կապիտալ»-ի մէջ։ Որ կապիտալիստական կարգերն աւելի, քան նախորդողներից որևէ մէկը շռայլող, փչացնող է մարդկային կեանքը, այդ յայտնի է։ Բայց որ բուրժուական աշխարհը իր գոյութիւնը պահպանելու համար կանգ չի առնի զարգացնելու և շարժման վիճակի մէջ դնելու այնպիսի կործանարար ուժեր, որոնց առաջ կը նսեմանայ պատմութեան մէջ յայտնի բոլոր կոյր ֆիզիքական ուժերը—այդ չի կարող թոյլ տալ ամենավառուն երեւակայութիւնը։

17 ամսուայ պատերազմի ընթացքում պատերազմող կողմերը ծախսել են մօտաւորապէս 75 միլլիարդ ռուբլի, համաշխարհային արտադրութեան և փոխանակութեան կորուստները հասնում են 50 միլլիարդ ռուբլու. կործանարար արշաւանքին ենթակայ երկիրների (Ֆրանսիայում, Բելգիայում, Գալիցիայում, Լեհաստանում, Լիտուայում, Կուրլիանդիայում, Արեւելեան Պրուսիայում, Սերբիայում և այլն) աւերածութիւնը կարելի է հաշւել մօտ 15 միլլիարդ ռուբլի։ Ընդամենը 140 միլլիարդ ռուբլի։ Մի կողմ ենք թողնում այն քանակը, որ կրել է ժամանակակից տնտեսութիւնը դրամական և վարկային սիստեմի շրջանում։ Թղթադրամի կուրսը ընկնում է ժամանակակից կարգերի համար և այդ հասնում է մօտ 15 միլլիարդ ռուբլու։

Համաշխարհային այսպիսի ամեն ինչ կլանող հեղեղ-կատակլիզմ առաջացնելու համար պատերազմող երկիրներում կարիք եղաւ զէնքի տակ կոչելու ամենաընտիր աշխատաւորական հասակի 45 միլլիոն մարդ. ոչ պակաս, քան 16 միլլիոնը դրանցից պէտք է համարել արդէն վիրաւոր, սպանուած և գերի. միայն 6 միլլիոնը սպանուած կամ ինւալիդ է։ Այստեղ չեն հաշւած չէզոք պետութիւնների միլլիոնանոց բանակները, միլլիոնաւոր բանւորները, որ ժողովուած են պատերազմող և չէզոք երկրներում՝ պատերազմի համար միջոցներ արտադրելու, կործանարար ուժերի սնուցման համար։ Այդ արդէն հրէշային վատնումն է լաւագոյն կենդանի ուժերի։ Օրէցօր կորուստները աճում են, օրէցօր պատերազմի ծախքերը առաջադիմում են, օրէցօր կեանքը թանգանում է. աճում են՝ տուրքերը, քանի գնում աւելի և աւելի մեծանում են փոխառութիւնները, իսկ նրանց հետ միասին այն լուծը, որ իբրև ժառանգութիւն, թողնում է մարդկութեան ներկայ բուրժուական պատերազմական տնտեսութիւնը։

Բնականօրէն հարց է ծագում, թէ որոնք են այն նպատակները, որոնց համար մարդկութիւնն այսպիսի հսկայական զոհեր է տալիս։ Այս նպատակները տարբեր են զանազան երկրներում. նրանք արտայայտւում են զանազան իդէօլոգիական ձեւերով, և այդ գաղափարները ոգևորում են միլլիոնաւոր մարդկանց, առաջ են բերում [illegible] զգացմունքներ և նետում նրանց հերոսական, յաճախ մինչև իսկ գազանային գործերի։

Սակայն մարքսիստ ուսումնասիրողը որոնում է այդ գաղափարների ծագման աղբիւրները և նա այդ գտնում է նիւթական գոյութեան պայմանների մէջ։ Ամենքի համար, ով ուշադիր կերպով ուսումնասիրել է ներկայ պատերազմի պատճառները, ասում է Ա. Ֆ.-Ենոտաեւսկին, պարզ է, որ ժամանակակից համաշխարհային ճգնաժամի հիմունքը նոյնն է, ինչ որ կապիտալիստական տնտեսութեան արդիւնաբերութեան ճգնաժամերի հիմունքը.—կապիտալիզմի ներքին օրէնքների հիման վրայ զարգացող, ընդարձակւող արտադրողական ուժերը՝ զարկելով սահմանափակ, հնչուած նրանց հասարակական ձեւերին, աշխատում են բռնկել, միմեանցից հեռացնել, անջատել։

Ո՞րն է պատերազմի էութիւնը։ «Պատերազմը երբեք չի ներկայանում իբրև մեկուսացած այնպիսի մի ակտ, որ դուրս է նետւում երեւոյթների նորմալ հոսանքից»,— պատասխանում է Ֆրանց Մեհրինգը, որը, ինչպէս յայտնի է, պատկանում է գերմանական ս.-դ. ընդդիմադիր փոքրամասնութեան։ «Պատերազմը, եթէ ոչ ընդհանրապէս մարդկային հասարակութեան, յամենայն դէպս հասարակութեան դասակարգային հակասութիւնների վրայ հանգչողների անբաժան մի երեւոյթ է։ Պատերազմը այն պատմական հակասութիւնների պայթումն է, որոնք այն աստիճան լարուած են, որ այլ միջոց չկայ նրանց կարգի բերելու, խաղաղացնելու. դասակարգային հասարակութեան մէջ դատաստանական ատեան չկայ, որի առաջ լուծէին իրաւունքների և բարոյականութեան հիման վրայ այն վիճելի խնդիրները, որոնք վճռում են պատերազմը»։

Եւ ճշմարիտ, որ ներկայ պատերազմը ներկայանում է ձգտումն համաշխարհային այն քաղաքական սիտուացիաների չափազանց լարուած պակասութիւնների պայթումի, որոնք ժամանակակից տնտեսական սիստեմի հակասութիւնների հետեւանք են։

Գ. Հ.

digitised by A.R.A.R.@

„ՀՈՐԻԶՈՆԻ" ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐԻՑ

Դիղին, 26 յունիսի

Հաւաստի աղբիւրներից հաղորդում են, որ մօտ օրերս Ջիլան-Դէրէում պահւած քրդերը ուզում են անձնատուր լինել։ Նուլի-խանի տղայ Հասան տղան երեք ընկերներով Սօրանում տեսակցել և խօսել է պաշտօնական մարդկանց հետ այդ մասին։ Նրանք երեւի կը գան մօտ 15 օր յետոյ, երբ կը վերջանայ ռամազանը։ Թէ ինչ պայմանով են գալիս այդ կուտոր աւազակները, դեռ յայտնի չէ։ Արճէշի արիւնարբու հերոսը, որ մի ժամանակ հայի արիւնն էր խմում, այժմ հանգիստ սրտով գալիս և ընդունում է ռուսահպատակութիւն։ Տարած աւարը կերել, վերջացրել են։ Ջիլանի սարերը էլ չեն կարողանում պահել աւազակաբարոյ քրդերին։

Նրանք այսօր մտածում են մեզ և ուզում են հաշտւել։ Երբ հարցրել են Հասան-աղայից, թէ ձեզ մօտ հայեր կա՞ն, նա պատասխանել է՝ չէ։ «Առաջ կային հայ կանայք և երեխաներ, բայց բոլորը փախան, գնացին»։ Հաւատալ չենք կարող։

Ս. Դուրմեան

—

Իգդիր, 21 յունիսի

Հօս տեղի գաղթականութիւնը արգահատելի վիճակ մ'ունի ամէն տեսակէտով. մինչև հիմա կարելի է ասել, որ գաղթականութիւն սնւած է փտած գարիի, եգիպտացորենի և ցորենի խառն ալիւրով (դրամի տեղ ալիւր է տրւած)։ Հագուստ կամ տաք չոր շատ քիչ է տրւած, վեց անձէ բաղկացեալ ընտանիքի մը տրւած է 3–4 կտոր. տղամարդու հագուստը տրւած է կանանց և ընդհակառակ։ Մէկ խօսքով տաք չորերու բաշխումը չափազանց անբաւարար եղած է։ Հագուստ բաշխող յանձնաժողովը այսպէս մ'ատ բաժանում կատարելէ ետք՝ աւելացածները պահեստ կը նետէ, ուր սկսեր են փտիլ։ 21-րդ օրն է, որ գաղթականութիւն նպաստ չէ ստացած։

Մէկ ամիսէ ի վեր խօսք եղեր է սպառողական խանութներ բանալ գաղթականներու համար, բայց մինչև հիմա ոչ մի կարգադրութիւն չի եղած, որով գաղթականութիւնը պարտաւորւած է ամէն ինչ սուղ գնել։

Հօս տեղի գաղթականաց համար թէյարան մը, կառավարիչ և կառավարչուհին են տեղւոյս քահանան և իր աղջիկը։ Այս այն քահանան է, որ երեք տեղէ ռոճիկ կ'առնէ, ի բաց առեալ իր քահանայական պաշտօնն. իսկ դուրս կարգ մը անձինք անգործ կը պտտին։ Ամեն օր անձ գլուխ կը տրւի 2 կտոր շաքար։ Միայն երեխաներ հոն կերթան թէյելու։

Շատրի բակը լեցւած կը մնան 8—900 գութաններ։ Անկէ մի ամիս առաջ 30 ֆուրգոնով ուղարկւած են մանգաղներ և գերանդիներ։ Եթէ գործածւող անձինք գարնան նման դանդաղ շարժւին, գործը շատ դանդաղ պիտի գնայ, երկրագործական գործիքները ժամանակին չպիտի հասնին երկիր, որով երկրագործական աշխատանքներ սպասւած արդիւնք չպիտի տան։ Վասպուրականցին հիմիկուընէ կըսկսի աշնանացանի համար հող հերկել։ Սոյն կէտը պատկան մարմիններու ուշադրութեան կը յանձնէի, որպէսզի փութացւէր այս և նման գործիքներու առաքումը դէպի երկիր։

Գաղթականութիւնը սկսեր է Իգդիրի գծով երկիր վերադառնալ. Նա պարտաւորւած է 10—15—20 ռուբլի ֆուրգոնի վարձք տալ։ Սկիզբներ խօսւեցաւ որպէս թէ 10,000 ռուբլիի սայլեր գնւած են գաղթականները ձրի երկիր փոխադրելու համար. եթէ պակասի, նոյնքան գումար մը ևս պիտի յատկացւի նոր սայլեր գնելու համար։ Լսածիս միայն մի քանի սայլեր գնւած և ուղարկւած են Դիադինի շրջան։ Այս մասին ալ անհրաժեշտ է կարգադրութիւն մ'ընել։

Առեգ

ԽՈՏՈՐՋՐԻ ՀԱՅ-ԿԱԹ. ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

—

Շւէյցարիայից եկած մի նամակ ծանուցանում է հետեւեալը. Գոլոյ ամերիկեան միսիոնարների և դեսպանի միջոցով ստուգւեց, որ Խոտորջրի ժողովուրդը գտնւում է Սեբաստիայի շրջանում. տղամարդիկ կոտորւած են, իսկ կիները և երեխաները անվնաս են և զբաղւում են երկրագործութեամբ։ Իրենց նիւթական ապրուստի համար Հալէպի Գալից

մեծ քանակութեամբ մի քանի անգամ փող են ստացել։

Տր. Բուռյանեան

—

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԻՍԻԱՅԻ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

—

Լոնդոնի լորդ-մէրի ֆոնդի հայ գաղթականներին օգնող միսիան, որ անցեալ ապրիլից ի վեր գտնւում էր Անդրկովկասում և Տաճկահայաստանում, կատարած լինելով իր գործը, այժմ վերադառնում է դէպի Անգլիա։ Երեկ Պետրոգրադի և Շւէդ-Նորւէգիայի ճանապարհով դէպի Լոնդոն մեկնեցին վերապատւելի Հարոլդ Բըկստոն և պ. Հաճկին։ Նրանք մի քանի օր մնալու են Պետրոգրադում։ Մի քանի օրից դէպի Լոնդոն է մեկնելու նաև պ. Ա. Սաֆրաստեան, իսկ պ. Բակհաուս նորից Վան կը վերադառնայ ընկնելու նպաստի ուղղակի գործը Գաւաշի գաւառում և ընդհանրապէս Վանի շրջանում։ Բժիշկ Ուշըրնուր և երեք քոյրերը Վանումն են այժմ։

ԿՐԿԻՆ ԱՒԱԶԱԿԱԽՄԲԵՐԸ

—

Թեհրան, 15 յունիսի

Ցայտնի աւազակապետ Նայիբ-Հուսէյն Քաշին նորից վերսկսել է իր աւազակութիւնները։ Քաշանում, համարեա թէ անխափան տիրապետութիւն հաստատելով, նա երկար ժամանակ անպատիժ կերպով կողոպտում էր թէ Քաշանցիներին և թէ ճանապարհորդներին։ Ոչ մէկը այս վերջիններից առանց աւազակապետին տեսնելու չէր կարող անցնել Քաշանի մօտից։

Թրքօ-գերմանական արշաւութեան ժամանակ նա այդ միութեան կողմն անցնելով ինքը իբրև թրքական՝ և որդին՝ Մաշալլահ խանը գերմանական հիւպատոսի պաշտօններ վերցրին աւելի համարձակ թալաններ կատարելու համար։ Ապա 3400 ձիաւորներով ազգային բանակին միացաւ, Ռուս-թուրքական կռւի ժամանակ խոյս տւեց դէպի Քիրմանշահ, Նիզամը-Սալթանէի հետ Մահիդաշտ փախաւ, սահմանն անցաւ և թուրք բանակի յետ մնացած մասերը կողոպտելուց յետոյ, կրկին Պարսկաստան վերադարձաւ և ներման կեղծ միջնորդութիւն յարուցեց։ Եւ մինչդեռ կառավարութիւնը եղած դիմումի մասին կը մտածէր, նա Միլայերի կողմն անցաւ և վերսկսեց իր շահատակութիւնները։

Միլայերի և շրջակայքի իշխանութիւնները … դիմելով աջակցութիւն խնդրեցին։ Նոյնպիսի դիմումներ կատարեցին նաև Քաշանցիք, որոնք Նայիբ-Հուսէյնի մօտենալը լսելուն պէս, սկսեցին այս ու այն կողմ ցրւել։

Կառավարութիւնը, սովորականին պէս, հրահանգներ տւեց գաւառական իշխանութիւններին, որպէսզի օրէցօր աւելի յանդգնող դարձող աւազակախմբին զսպելու համար զինւորական ոյժեր ուղարկեն։ Մինչև սրանց գնալը, Նայիբ-Հուսէյնը ոչ միայն իր անելիքը կատարեց, այլև Շանգուլեններին և Աղատ խանի ձիաւորների մի մասին իր խմբին միացրեց։

Նրանց դէմ ուղարկւած պարսիկ կօզակները ջարդւելով Ղում վերադարձան. կառավարչական ձիաւորներն էլ ոչինչ անել չկարողացան։ Նայիբ-Հուսէյնը իր վրայ գնացածներին ջարդելով և մերթ մէկ, մերթ մի այլ տեղ յայտնւելով շարունակեց իր կեղծ բանակցութիւնները ներման համար։

Բանն այն է, որ նրա խումբը—3400 հոգի՝ այժմ մի քանի մասերի բաժանւած աւազակութեան ասպարէզ է դարձրել Միլայեր—Ղում և Քաշանի շրջանները։

Աւազակային մի ուրիշ խումբ—բախտիարի Սարդար Սովլէթի 400-անոց խումբը—երեան է եկել Արդիստանում, ինչպէս երեւում է մի յատուկ նպատակով—կողոպտման ենթարկելու Սպահանից Եզդ տարւող անգլիական բանկի փողերը։ Գումարն ապահով տեղ հասցնելու համար, Սպահանից, Արդիստանից և Եզդից մեծ քանակութեամբ պահակախմբեր էին ուղարկւած։ Թւում է թէ սրանք հազիւ թէ պաշտպանել կարողանային, եթէ Սարդարը նուաճանար։ Փողը Եզդի սահմանն է անցել արդէն, իսկ բախտիարցիք նոր միայն Արդիստանի շրջանն են գալիս։ Հաւանական է, որ Սարդար Սովլէթը ուշանալու փոխարէն, այլ միջոցներով կռւի լրացնել և հազիւ հանգստացած Սպահանի նահանգն էլ նոր խառնակութիւնների թատերաբեմ կը լինի։

Այդպիսի դրութեան մէջ է Արդաւիլի շրջանը, ուր Շահսեւանները Միշկին, Խալխալ և Մուղան գաւառները թալանի ենթարկելուց և մինչև Զանջանի շրջանն անցնելուց յետոյ, հաւանականութիւն են ունենում Արդաւիլի շրջակայքում էլ յայտնւելու և կողոպուտներ կատարելու։

Է. Մ.

ԱՒՕԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Երեւան, 30 յունիսի

(Հեռագիր)

Ցաւով իմացանք Աւօի մահը։ Նա անցաւ իր կեանքը տառապող ժողովրդին։ Թող նրա պայծառ յիշատակը կենդանի օրինակ լինի նոր սերունդների համար։

Վարդան, Աղբալեան, Բաղրամեան, Այվազեան, Վրացեան։

ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

—

Տերեւաթափ է…

Ընկնում են հայ ազատագրական շարժման հին մարտիկ ոյժերը մէկիկ-մէկիկ։

Աւօն էլ մեռաւ։

Մեռաւ ծանր հիւանդութիւնից յետոյ, անկողնում ուժասպառ ձեռքերով սիրելիների ու հայ տառապեալ ժողովրդի կսկիծն ու վրէժի բոցը իր կրծքում սեղմած։

Հայ կամաւորների Ա. գնդի ձիաւոր խմբի հրամանատարը, Դիլմանի ու Բաշկալայի ճակատամարտում առիւծի նման մռնչող Աւօն, սարսափում էր, երբ զգում էր, որ պիտի մեռնի Բաթումի ամառանոցներից մէկի անկիւնում։

† Աւօ (Աւետիս Բզեան)

Նա շատ էր տեսել հայի կրած ահաւոր սարսափները. բայց այն, ինչ որ տեսաւ ու լսեց Տրապիզոնում, իր վրայ շատ, շատ խորը տպաւորութիւն թողեց։ Յոյս ունէր, որ գոնէ մի տեղ թաղւած կը գտնէր իր սիրելիներին՝ իր կնոջը կամ իր տասնութ տարեկան գեղեցիկ աղջկան. չկային… Նկատ Տրապիզոնից ու իր ալեկոծւած հոգին անկողին նետեց նրան։

Չէր ուզում մեռնել. իր այրւած սիրտը զգում էր, որ դեռ պարտականութիւններ ունի կատարելու. շարունակ հոգոց էր քաշում ու իր սեղմած ատամների միջից աւաղանքի ու վրէժի հիչն էր դուրս թողնում։

Մեռնելուց մի օր առաջ, ցատկեց անկողնից ու իր ամբողջ հասակով ծառացած, գոչեց. «Ես չպիտի մեռնեմ. իսկ եթէ մեռնեմ, ինձ չթաղէք. ես հողի մէջ չպէտք է մնամ. թողէք ինձ հողի երեսին»։

Ինչ Աւօ. քսան երկար տարիներ իր տառապած ժողովրդի համար կռւելուց յետոյ, զգում էր, որ այս անգամ այլևս չպիտի կարողանայ իր այրւած ու դաղւած սիրտը հովացնել կռիւներում. ու այդ գիտակցութիւնը նրան այնքան էր յուսահատեցնում, որ մի անգամ ամբողջ սրտով լաց եղաւ։

Պարտականութեան ձայնը կանչում էր նրան. անկողնում մեռնել չէր ուզում, նրա տեղը կռւի դաշտն էր. իր զինակից ընկերների կողքին էր ուզում լինել ու այնտեղ ազատ սարերի վրայ մեռնել. բայց ճակատագիրը այդպէս չէր անօրինել, ու հոգեկան անասելի տանջանքների մէջ աւանդեց հոգին։ Թող հողը թեթև գայ վրադ, սիրելի ընկեր։

Ցովար

Բաթում, 1 յուլիսի

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐՕՏԸ ՍՐՏՈՒՄ…

—

Աւօն մէկն էր նրանցից, որոնք իրենց ամբողջ էութեամբ նետւել էին ազատագրման յորձանքի մէջ…

Նրա արկածալից կեանքի աննպաստ հանգամանքները մշակել էին նրա մէջ մի կենսամաշ հիւանդութիւն (սկլերոզ), որով և նա կնքեց իր մահկանացուն…

Նա ոչ թէ զինւոր, այլ հայի ազատագրման, Հայաստանի սուրբ դատի ազնիւ զոհն է։

Գաղափարի համար շատերն են զոհւել, զոհւում են և գուցէ դեռ երկար ժամանակ էլ զոհւելու են…Այդպէս է թելադրում մարդկային ազատ կեանքի իդէալը։

Եւ Աւօն էլ լինելով նման իդէալիստ, իր այնքան գեղեցիկ աչքերը սեւեռած ազատութեան արշալոյսին, աւանդեց իր հոգին, ազատութեան կարօտը սրտում…

Յարգանք նրան։

Փառք նրան, որ մինչև վերջը մնաց անյողդողդ իր ուխտին և զոհաբերեց իր թանկագին կեանքն ու առողջութիւնը։

Խոնարհւում ենք նրա դագաղի առջև։ Հանգիստ նրա աճիւններին։

IV գնդի բժ. Հրայր Մինասեան

ՀԻՆ ՄԱՐՏԻԿԸ

—

Այսօր հողին ենք յանձնում մեր հին մարտիկներից մէկին ևս։ Ես բաղդ ունեցայ ծանօթանալ Աւօի հետ իր իսկական դերի մէջ։

1914 թ-ի դեկտեմբեր ամսին, երբ Ղոթուրի շրջանում մեր դրաւոր թշնամին մեծ ոյժերով Վոլոսանկի լեռներում նեղում էր մեզ, օգնութեան հասաւ մեր քաջ Աւօն իր փոքրիկ խմբով. մեր ձախ թևի անմատչելի լեռների վրայով սլացաւ առաջ և մտաւ թշնամու խիտ շարքերը, սարսափ ցցելով թուրք զինւորների սիրտը։ «Ղաչըն, Աւօ գելդի կէլիյօր» (փախէք, Աւօն է եկողը)։ Դիլմանի կռւում ևս մենք պարտական էինք Աւօի սխրագործութիւններին։ Սալմաստի Մուղանջուղ գիւղի հարաւային կողմը Կարմիր հողաթումբի մօտ նա իր մի խումբ ընկերներով գետին տապալեց թշնամու եօթը շղթան՝ մէկը միւսի ետևից…

Հանգիստ նրա տանջւած ոսկորներին։

Ե. Զաքիեանց

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

ԳԵՐ. ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԻ ՇՏԱԲԻՑ

1 յուլիսի

I

Արեւմտեան ճակատ. — Դրիսւեատա լճից հիւսիս մենք աջող հետախուզութիւն կատարեցինք։ Բարանովիչիից հիւսիս-արեւելք, Գոլոբանովիչիից … թշնամու օդանաւերը մօտ 70 ռումբ ձգեցին։ Իրենց Սոխոդի վրայ թշնամին գրոհներ է տալիս ձախ ափի վրայ հանւած մեր զօրամասերի դէմ։ Սարնին Լիպայից հիւսիս շրջանում թշնամու արտիլերիան սաստիկ կրակ էր արձակում։ Սերեպային արեւմուտք շրջանում աւստրիացիներն ու գերմանացիները կատաղի գրոհներ են տալիս։ Այստեղ մեր գրաւած գերիների և աւարների թիւը բարձրացաւ 3,200 աւստրիական ու գերմանական զինւորի, 2 թնդանօթի, 19 գնդացիրի և 1 ռմբաձիգի։

Կովկասեան ճակատ.—Էրզրումի շրջանից արեւմուտք մեր յարձակումը զարգանում է չափազանց աջող կերպով. Թուրքական մի շարք ամրացւած դիրքեր անցան մեր ձեռքը։ Մի քանի ճակատամասերում երեւում են արեւմուտք նահանջող թշնամու մեծ զօրամասերը։ Մեր զօրամասերը եռանդով յարձակւում են թուրքերի վրայ, որոնք դեռ փորձում են Ճիալ պատահական դիրքերում։ Մամախաթուն կիրճի շրջանում մեր մարտկոցը պայթեցրեց թուրքական ռազմանիւթի մի մեծ պահեստ։ Թուրքերստանի մեր քաջարի զօրամասերից մէկը վանելով հակառակորդի 12 կատաղի հակայարձակումները, յարձակման դիմեց և նշանակելիօրէն առաջացաւ։

II

Արեւմտեան ճակատ.— Նարոչ լճից հարաւ-արևելք Սարախովցի իշխանի շրջանում մենք յարձակւեցինք թշնամու առաջապահ զօրամասերի վրայ և փախուստի մատնեցինք նրանց։ Սոխոդի ձախ ափին, Զարեչիէ աւանի շրջանում (Սորբելիից հարաւ) թշնամին յարձակւեց թնդանօթային կրակի պաշտպանութեամբ, սակայն յետ մղւեց դէպի իր խրամատները։ Թշնամու աէրօպլանները ռումբեր ձգեցին Լուցկի և Լուցկից հիւսիս-արևելք կիվերցի կայարանի վրայ։ Ս. Ինիւխի աւանից հարաւ-արեւելք շրջանում, Պոստոմիտի գիւղի մօտ, հակառակորդը փոթորկային կրակ էր արձակում ծանր ու թեթև արտիլերիայից։ Սերեպայից արեւմուտք շրջանում կռիւների լարւածութիւնը նկատելիօրէն թուլացաւ։

ՑԱՄԱՔԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԹԵՀՐԱՆ, 30 յունիսի.—Պարսկական թերթերում լուրեր երեւացին, որ թուրքերը թողնում են Քիրմանշահի շրջանը։ Մինիստր նախագահ Սիփահսալարը, որ որոշել է ամեն դէպքում զինւած դիմադրութիւն ցոյց տալ յետագայում թուրքական նւաճման փորձերին, եռանդով գործւեց Պարսկաստանում ամենուրեք զինւած մարդկանց հաւաքելով և նրանց համար մթերքի պաշար պատրաստելով, Թուրքերն ըստ երեւոյթին գիտակցում են, որ սխալւել են իրենց հաշւում. Սկսելով յարձակումը՝ պարսիկ ազգաբնակութեան շրջանների մի մասի համակրանքի յոյսով, այժմ նրանք համոզւել են, որ իրենց շարժման շարունակութեան դէպքում, բացի ռուսների դիմադրութիւնից, հարկ կը լինի հաշւի առնել նաև Պարսկաստանի բազմաթիւ թշնամական գործողութիւնները։

ԼՈՆԴՈՆ, 1 յուլիսի.—Վաշինգտոնից հեռագրում են, որ Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնն եռանդուն բողոք յայտնեց թուրքերի կողմից Սիրիայի անգլիական և ֆրանսիական հիւպատոսարանների անձեռնմխելիութեան խախտման դէմ, որոնց գոյքերը կնքւած են եղել ամերիկեան հիւպատոսների կողմից։ Թուրք պաշտօնեաները վերցրել են անգլիական ու ֆրանսիական հիւպատոսարանների արխիւները։ Մի քանի քրիստոնեաներ մահապատժի ենթարկեցին նրա համար, որ նրանց անունները գտնւել են այդ արխիւների վաւերագրերի մէջ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՌԱԶՄԱՃԱԿԱՏ

ԼՈՆԴՈՆ, 30 յունիսի.—Պաշտօնական հաղորդագրութիւն. Ճակատի քանի մասերում տեղական կռիւներ են տեղի ունենում։ Մամեց ան- ռում մենք վերադարձրինք ան- գիշեր մեր կորցրած ամբողջ տե- րիտորիան։ Ներկայումս ամբողջ տարը գտնւում է մեր ձեռքում։ տարի շրջականերում գտնւող գերմանական բազմաթիւ դիակները ցոյց են տալիս, թէ ինչքան սուղ նստեց նրանց երեկւայ գրոհը։ Կոնտալմէզոնի վրայ ուղղւած գերմանական երկու գրոհները կատարեալ անաջողութեան մատնւեցին մեր կրակի տակ։

ՓԱՐԻԶ, 30 յունիսի. — Երեկոյեան պաշտօնական հաղորդագրութիւն. ցի բուռական եռուն ռմբակոծութիւն նից Սուվիլի ճակատամասում, Մա- աջ ափին ճակատի վրայ ոչ մի կա- րեւոր դէպք չէ պատահել։

ԼՈՆԴՈՆ, 30 յունիսի.—Պաշտօնական հաղորդագրութիւն. Թնդանօթային հրաձգութիւն էր տեղի ունենում զանազան ճակատամասերում. Շ- կէտերում կռիւը շարունակւում է։ Ընդհանուր կացութեան մէջ ոչ մի փոփոխութիւն չկայ։

ԼՈՆԴՈՆ, 1 յուլիսի.—Պաշտօնական հաղորդագրութիւն. Ամբողջ գիշերւայ ընթացքում թնդանօթաձգութիւն տեղի ունենում։ Հետևակազօրքի ւած կռիւներից յետոյ մենք ոչ միայն շարունակեցինք նեղել թշնամուն, և զանազան կէտերում չափազանց յաջողութեամբ առաջացրինք մեր գի- և մի ճակատամասի վրայ վերցրինք մի քանի գերմանական գաւթից ռումբերի պաշար։ Այդ ռումբերը տի գործածւեն թշնամու դէմ։

ՓԱՐԻԶ, 1 յուլիսի.—Ցերեկւայ պաշտօնական հաղորդագրութիւն. նից հիւսիս և Վիլ օ Բուայից հար մեր գնդացիրների կրակով կասեց- ցին գերմանացիների յարձակման մնալու փորձերը։ Մասի աջ ափին շարունակւում է ուժեղ թնդանօթաձգութիւն ճակատամասի անտառում պահակախմբերի ընդհարումներ եղան. Ճակատի մնացած կէտերի վրայ էական ոչինչ չպատահեց։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՀՌՈՄ, 30 յունիսի.—Հաղորդագրութիւն. Իտալական գլխաւոր շտաբի Կամոնիկօ ձորում թշնամին թնդանօթային կրակ էր արձակում, որ ամենամեծ սաստկութեամբ ընկնում Տոնալէ շրջանում. Երեկ գիշեր ձորում թշնամին, թնդանօթային անսովոր կերպով լարւած նախապատրաստութիւնից յետոյ, յարձակւեց Մարգարոլայից հիւսիս դիրքերի վրայ. սակայն անկարգ կերպով յետ մղւեց՝ շատով կենդանի ւած անվրէպ կրակով՝ կրելով ծանր կորուստներ։ Բրենտայի ճակատի նացած մասում մենք շարունակեցինք յամառօրէն ռմբակոծել թշնամու բազծերը։ Մեր հետևակազօրքը քանի կէտերում աջող գրոհներ Իզոնցոյի ճակատի վրայ էական ոչինչ չպատահեց։

ԾՈՎԻ ՎՐԱՅ

ԼՈՆԴՈՆ, 30 յունիսի.— «Ձիլլորն» և «Դուլիգի» ձկնորսական ւակները ընկղմւած են սուզ- կողմից։ Մարդիկն ազատւեցին վիտւի ափ հանւեցին։

ԱՆԳԼԻԱ

ԼՈՆԴՈՆ, 29 յունիսի.—Համայնքների պալատ. Պատասխանելով ցումներին, Ասկւիտը յայտարարեց, ներկայ րոպէն աննպաստ է Միջազգային պրչանքը ռութիւնը հաւանութիւն յայտնեց րիզի տնտեսական խորհրդաժողովի ընդունած որոշումներին։

ԼՈՆԴՈՆ, 30 յունիսի. — Համայնքների պալատ. Բոնար-Լօուն յայտարարեց, որ Ասկւիթի բացակայութեան պատճառով չէ կարող ճշտիւ նշել Իռլանդիայի օրինագիծը կայացնելու թւականը. Կառավարութիւնը մտադիր է ըստ կարելւոյն շուտ մտցնել այդ օրինագիծը, հաշւելով նկատի, որ պատերազմական նկատառումներով կառավարութիւնը ենթադրում է ժամանակաւորապէս վերացնել նուք և տեղական ատեանը՝ խանելով հարցումներին, Սեսիլը

digitised by A.R.A.R.@

…րեց, որ ռուս-իտալական պայմանագրի բովանդակութիւնը հրատարակումից առաջ հաղորդուեց բրիտանական կառավարութեան՝ … Անգլիական կառավարութիւնը խորին գոհունակութիւնը յայտնել … ու Եապոնիային. … և պայմանագրում պետութիւնների միջև ուրիշ համաձայնութիւններ չփոխանակեցին. … կերպով քննում է Լաժանջի … տանել բանալու ծրագիրը Երեկ, … կուսակցութիւնների 120 ներկայացուցիչներից բաղկացած պարլամենտական յանձնաժողովը ընդունեց …, որ պիտի ներկայացուի … պալատին և որի համաձայն … տանելի պետական աշխատանքը պէտք է վերջանան 5 տարուայ ընթացքում։

ԼՈՆԴՈՆ, 30 յունիսի.—Համայնքների պալատը Ասկիւթի բացակայութեան պատճառով Բոնար-Լոուն յայտարարեց, որ Ասկիւթն երեքշաբթի … կը տայ Դարդանէլի … Միջագետքի գործողութիւնների մասին։

ԲԱԼԿԱՆՆԵՐՈՒՄ

ՀՌՈՄ, 29 յունիսի.—Տամսոն ընդ… է յունական բանակի չափազանց … զօրացրումը, որ նոր է սկսել, … պիտի վերջանար Զայմիսի կառավարութեան գլուխ անցնելուց յետոյ 20 օրուայ ընթացքում. Իտալական … թերթերն առաւելապէս մտահոգ են … զօրացրիւ կատարելու մասին, ուր յունական իշխանութիւնները չեն ձեռնարկել այդ բանին։

ԱԹԷՆՔ, 1 յուլիսի.— Երեկ կէսօրին … ծագեց Ագիօ-Մերկուրիոս ան… և երեկոյեան անցաւ ծաւալ… տարածելով ամբողջ Տա… անտառում։ Դեկելիայի թագաւորական պալատն ու յարակից շի… ները ոչնչացած են։ Կահկա… մի մասն աջողուեց պալատից … հանել։ Աջողուեց ազատել Գէորգ թագաւորի գերեզմանը, մինչ նրա … ամէն ինչ աւերուած է։ Առա… հրդեհը տարածւեց Բոյեաթի… դէպը և սկսում է սպառնալ Կիֆիսիային։ Ցուցակագրուած են մի քանի … զոհեր։ Հրդեհի դէմ կռուելու համար ուղարկուած են խոշոր զօրամասեր։

ՄԱՄՈՒԼ

Մայրաքաղաքի առաջադիմական մի … թերթերը, նոյնպէս և „Рѣчь"-ը … լով ռուս պատգամաւորների արտասահմանեան ուղևորութեան արդիւնքների մասին, գտնում են, որ արտասահման մեկնած ռուս պատւիրակութիւնը նպաստել է մի շարք տարաձայնութիւնների և թիւրիմացութիւնների հարթեցման. իսկ ռուս պատգամաւորների խմբակի առերեւ… և սրա կանոնաւոր յարաբերութիւն պահպանելը դաշնակից երկիրների նման օրինակ խմբակների հետ՝ … նշանակութիւնը կունենայ. „Рѣчь"-ի կարծիքով, որ դաշնակից երկրներում գիտեւ հասարակական կարծիքի … ացումը լիովին կիրականացնէ ու … պսակէ. «Դաշնակիցների պարլամենտական խմբակների տեսական ըն… մը կը ստեղծէ ամբողջ դաշնակից Եւրոպայի union sacrée-ն—սրբազան միութիւնը».

„День"-ը այլ կերպ է մտածում … հարցի շուրջը։ Նա ասում է.

Ի՞նչ է արուած. Պատւիրակութեան կողմնակիցներն ասում են, որ նա նպաստել է թիւրիմացութիւնների և տարաձայնութիւնների վերացման և հասարակական կարծիքի միացման։

Սակայն դրա համար պատւիրակութիւնը պէտք էր, որ ճշգրտօրէն ներկայացնէր ռուս հասարակական կարծիքը և ռուս հասարակութեան տրամադրութիւնը ճշմարիտ լուսաբանէր Եւրոպայում։ Մինչդեռ նա … կարողացաւ անել այդ, և կամ արեց անճշիտ կերպով։ Պատւիրակութեան … մասնակցում ռուսական հասարակական մտքի բոլոր խմբակների ու հոսանքները, թէկուզ սրանք … թոյլ կերպով լինեն ներկայացւած Պետ. Դումայում։

Պատւիրակութիւնը Եւրոպայում ներկայացաւ իբր մի ամբողջութիւն … թէ միութիւն, յամենայն դէպս … ացած կերպարանքով. Միլիւկովը ու Լոբանով-Ռոստովսկին, Շինգարեւը ու Դուրկօն միևնոյն բանն էին ասում՝ միաժամանակ ներկայացնելով … ռուս հասարակական արծիքը...

Ոչ ռուսական Դուման ոչ մի մտքով պարլամենտ չէ որ նա պարլամենտների հետ ոչ մի ընդհանուր բան չունի, և եթէ Դումայի ձայնով չէ կարելի դատել ժողովրդի կարծիքը, այդ մասին Միլիւկովը ոչինչ չասաց։ Միլիւկովը գիտէ այդ, երբ Ռուսաստանումն է գտնւում, բայց երբ արտասահմանումն է գտնւում, անմիջապէս մոռանում է այդ։

Ցիչելուց յետոյ, թէ անհիմն է ոգևորել մինչև հիմա խմբակի ունեցած գործունէութեամբ, «День»-ն անցնում է այն հարցին, թէ ինչ պէտք է անել։

Պրոգրեսիստ բլոկի կարծիքով պէտք է կազմել մի ռուս խմբակ, որ կուսակցական չլինի։ «Օրինակ վերցնենք Անգլիայից, ասում է «Рѣчь»-ը, այնտեղի խմբակում Բալֆուրի կողքին կայ և Բրայսը»։ Ճիշտ է, որ Բալֆուրն ու Բրայսը չափազանց տարբեր համոզումների տէր մարդիկ են, սակայն երբանք նոյնանում են մի բանում— Նրանք համոզմունքի մարդիկ են. Եւ իւրաքանչիւրը յարգում է միւսի կարծիքը. Նրանք պայքարում են տրամաբանութեամբ, և ոչ թէ իրար բերանն են փակում, ոչ մէկը, ոչ միւսը պետական նպաստ ստանալ չէ ճգնում իր մտքի արտայայտիչ թերթերի համար. ոչ մէկը պօգրոմի կոչ չէ անում։ Անգլիայի, Ֆրանսիայի, Իտալիայի պարլամենտի անդամների մօտ, ինչքան էլ Նրանք տարբեր համոզմունքի պատկանելիս լինեն, մեր Դումայի պատկերը չեք տեսնի...

«Рѣчь»-ն ըստ երևոյթին հնարաւոր է համարում այդ և յանձնարարում է ռուսական բոլոր կուսակցութիւնների միացումը։ Սակայն Դումայի բարենորոգիչները ամեն ինչ անում են, որ առանց այն էլ անհնարին գործն աւելի անկարելի դարձնեն։ Այս մասին կատարւած Դումայի կազմակերպիչ խորհրդակցութեանը չհրաւիրեցին Դումայի երկու ձախակողմեան կուսակցութիւնները, իսկ խորհրդակցութիւնից յետոյ յայտարարեց, որ այդ երկու կուսակցութիւններին մի տեղ է պահւած, մինչ աջակողմեաններին ու ազգայնականներին մի քանի տեղ...

Բոլորովին պարզ է, որ առաջադիմական բլոկն իր սրտին աւելի մօտ է ընդունում մերձեցումը աջակողմեաններին հետ, քան ձախակողմեանների և դա բնական է, որովհետև ձախակողմեանների բացակայութեան աւելի յարմար է պատրանքի մատնել Եւրոպայի հասարակական կարծիքը, քան նրանց ներկայութեամբ։

Թերթը գտնում է, որ ձախակողմեանները իրենք էլ կարիք չեն զգում մասնակցելու իրերի ներկայ կացութեան մէջ անպէտք այդ գործին։

—

Լոյս տեսաւ Պարիզում նշանաւոր ֆրանսիացի հրապարակախօս René Pinon-ի գրքոյկը La Suppression des Arméniens խորագրով և La Revue des Amitiés Franco Etrangères ի № 4-ը, ուր ամփոփւած են Դեշանելի, Անատոլ-Ֆրանսի, Պէնլըվէի ճառերը—արտասանւած Պարիզեան մեծ հանդիսի միջոցին—Հայաստանի ու հայկական հարցի մասին։

ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԴՈԿՈՒՄԵՆՏՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋԸ

Ցայտնի է, որ պ. Լէօն վերջին տարիներս լոյս ընծայեց Ղարաբաղի ու Երևանի թեմական դպրոցների պատմութիւնները։ Գրքերն ընդարձակ ծաւալ են, քրտնաջան աշխատանք ու անսպառ համբերութիւն պահանջող, ուստի և գնահատելի, և ես իմ համակրական վերաբերմունքը ցոյց եմ տւել մի ընդարձակ յօդուածով, որ զետեղւած է «Հորիզոն»-ի սոյն թւի № 1-ում։ Այս, ի հարկէ, միջանկեալ։ Անցնենք բուն խնդրին։ Անցեալ տարի լուրեր էին պտտւում այն մասին, թէ պ. Լէօն թեմական դպրոցների դիւաններից թղթեր է վերցրել ու չի վերադարձրել, բայց որովհետև հանգամանօրէն չէին խօսում, փաստեր չէին տալիս, ուստի այդ լուրերը համարում էին զրպարտութիւններ, թշնամիների սարքած բամբասանքներ։ Ես էլ այդ կարծիքին էի, բայց մի պատահական դէպք ինձ համար բաւական նորութիւններ բերեց։

Անցեալ մարտ ամսին Հայ Գրողների ընկերութեան վարչութեան մի նիստում Գիւտ քահանայ Աղանեանն ու պ. Ցովհաննէս Թումանեանը պատմեցին, որ պ. Լէօն, իր գրքերը օրիորդ Ն. Աղանեանի տպարանում տպագրելիս, տպարան է ուղարկել և մի շարք դոկումենտներ և, գործն աւարտելուց յետոյ, յետ չի պահանջել։ Համաձայն տպագրական օրէնքների՝ տպարանատէրը պարտաւոր է, գրքերը ցենզուրային ներկայացնելուց յետոյ, միայն մի օր պահել ձեռագիրները։ Եթէ այդքան ժամանակում ձեռագրի տէրը չի պահանջում, տպարանն ազատ է վարւել ըստ իր հայեցողութեան։ Տէր-Գիւտը ձեռագիրներն ու դոկումենտները դրել է մի ապահով տեղ, որ, պ. Լէօի ուզելու դէպքում, ուղարկի, սակայն մի առ ժամանակից յետոյ նկատել է, որ ձեռագիրներն իրենց տեղում չեն, որոնել է և գտել ուրիշ թղթերի զամբիւղում, ապա հաւաքել է, կապել ու պ. Լէօին ուղարկել։ Սա էլ, առանց բաց անելու, յետ է դարձրել ասելով, որ դրանք աւելորդ են և իրան պէտք չեն։ Տէր-Գիւտը ձեռագիրները դրել է գրասենեակի սեղանի վրայ։ Մի օր այդտեղ է եկել պ. Ստ. Լիսիցեանը և տեսել է թէ ձեռագիրները և թէ դոկումենտները։ Նա պատմել է մի բանիսին և նամակ է գրել Երևանի թեմ. դպրոցի հոգաբարձու ու պ. Լէօի փեսայ բժիշկ Ճուղ. Ցարութիւնեանին. Ինչ հետևանք է ունեցել նամակը՝ յայտնի չէ, բայց դոկումենտների կորստեան լուրը տարածւել է որոշ շըրջաններում. Լսել է և պ. Ցովհաննէս Թումանեանը, գնացել է տպարան և իր աչքով տեսել է դոկումենտները։

Ահա իմ լսածները։ Այնտեղ էին և պ. պ. Ն. Աղբալեանը, Ան. Աբովեանը և ուրիշները։

II

Ներկայ եղողների վրայ լուրը չըմեցնող ազդեցութիւն արեց։ Ուրիշներին խնդիրը հետաքրքրում էր իբրև մեր գրական բարքերը բնորոշող մի դէպք և իբրև հայոց հաստատութիւններին վերաբերող հարց, բայց իմ մէջ խօսեց Երևանի թեմական ժողովի պատգամաւորի ձայնը, ուստի ես հենց այնտեղ ասացի, որ ես գործին պաշտօնական կերպարանք կըտամ և խնդրեցի տէր-հօրը ցոյց տալ դոկումենտները։ Նա խոստացաւ։

Մի քանի օրից յետոյ պատահեցի Երևանի թեմական դպրոցի ուսուցիչներ պ.պ. Արսէն Տէրտէրեանին ու Մարտիրոս Ցարութիւնեանին, յայտնեցի լուրը և առաջարկեցի՝ միասին գնալ տպարան և տեսնել դոկումենտները։ Գնացինք, բայց տէր-հօրն այնտեղ չգտանք։ Մի առժամանակից յետոյ մենակ գնացի։ Տէր-հայրը բերեց պ. Լէօի ձեռագիրները, դոկումենտներն իմ ձեռքով մէկ-մէկ հանեցի թերթերի միջից։ Երևանի թեմական դպրոցի դոկումենտների թիւը 20—22 էր, իսկ Ղարաբաղի չհաշւեցի։ Վերջիններս թւում էր և Բաղդասար միտրոպոլիտի մի կոնդակի բնագիրը, իր ձեռքով ստորագրւած, գրւած 1850 թւին։ Երկու օրից յետոյ «Հորիզոն»-ի խմբագրատանը պատահեցի պ. Ցով. Թումանեանին։ Այնտեղ էր և Ա. Շահխաթունեանը։ Խօսեցինք դոկումենտների մասին։ Ես առաջարկում էի պ. Ց. Թումանեանին՝ իբրև Գրողների ընկերութեան նախագահի, որ ընկերութեան վարչութիւնն իր վրայ վերցնի խնդրի քննութիւնը և դոկումենտներն անի Տէր-Գիւտից։ Պ. Ց. Թումանեանն, որոշ պատճառաբանութեամբ, դէմ էր իմ առաջարկին։ Հետևեալ օրը գնացի տպարան և տէր հօրից խնդրեցի, որ դոկումենտները կամ ուղարկի Երևանի թեմական դըպրոցի հոգաբարձութեանը և կամ յանձնի Գրողների ընկերութեան վարչութեանը։ Հոգաբարձութեանն ուղարկելը նա մերժեց, գտնելով որ հոգաբարձութիւնն էլ յանցանք ունի, և խոստացաւ տալ Գր. ընկ. վարչութեանը, բայց մի քանի օրից յետոյ յայտնեց ինձ, որ Գրողների ընկ. վարչութեան անդամները մասնաւոր խօսակցութեան ժամանակ ասացին, որ իրենք դոկումենտներն ստանալ և այդ գործին խառնւել չեն կամենում, ուստի և ինքը նրանց դիմել ու թղթերը նրանց յանձնել չի կարող։ Այն ժամանակ ես առաջարկեցի՝ թղթերը յանձնել Երևանի թեմական ժողովին, որ գումարւելու էր մի քանի օրից յետոյ, և իմ ծառայութիւնն առաջարկեցի՝ դոկումենտներն ապահով տանելու համար։ Նա ասաց, որ այդ կանի միայն մի քանի մարդկանց վկայութեամբ։ Հետևեալ օրը գնացի տպարան և այնտեղ պատահեցի պ. պ. Ց. Թումանեանին, Դերենիկ Դէմիրճեանին ու Գարեգին Լևոնեանին։ Ես խօսք բաց արի դոկումենտների մասին, և որովհետև մի քանի ժամից յետոյ ուղևորւելու էի Երևան թեմական ժողովին մասնակցելու համար, տէր-հօրը խնդրեցի վերջնական պատասխան տալ և առաջարկեցի՝ կամ դոկումենտներն ու ամբողջ գործը յանձնել Գրողների ընկերութեանը և մի վկայաթուղթ տալ, որ իրօք դոկումենտները գտնւած են տպարանում ու պահւած Գրողների ընկերութեան վարչութեան մօտ, և կամ իմ ձեռքով ուղարկել թեմական ժողովին։ Երկու առաջարկն էլ համակրութիւն չգտան։ Այն ժամանակ ես խնդրեցի գոնէ մի քանի դոկումենտ տալ ինձ, որ ես կարողանամ ժողովին համոզել, թէ իրօք դոկումենտները հանւած են դիւանից և Թիֆլիս տարւած։ Իմ գլխաւոր նըպատակն էր՝ ապացուցել, որ հոգաբարձութիւնը անուշադիր է գտնւել դէպի պատմական արժէք ունեցող թղթերը։ Տէր-Գիւտն ինձ յանձնեց չորս դոկումենտ, իսկ մնացածի ապահովութեան համար երաշխաւորեց պ. Ցով. Թումանեանը։ Մի քանի ժամից յետոյ ես հեռացայ Թիֆլիսից։ Իմ ըստացած դոկումենտներն են 1) Երևանի մի կոնդակը, երկու ծայրից վնասւած կտրւած. 2) Տեառն Բէկնազարեանի մի ընդարձակ յայտարարութիւնը. 3) Երևանի թեմի փոխանորդ Սուքիաս արքեպս. մի թուղթը, որով նա կաթողիկոսական կարգադրութիւններն է հաղորդում հոգաբարձութեանը և 4) Ուսուցիչների մի խնդրագիր՝ ուղղւած հոգաբարձութեանը և մի շարք ստորագրութիւններով վաւերացւած։ Այս չորս թըղթերն էլ դպրոցի վարչութեան կողմից համարակալած են, իսկ պատմութիւն գրողը կապոյտ ու կարմիր մատիտներով առանձին համարներ է դրել և ցուցմունքներ տւել գրաշարներին, մակագրելով «կորպուս» կամ «պետիտ» բառերը։ Այս թղթերը այժմ գտնւում են հոգաբարձութեան նախագահ Խորէն եպիսկոպոսի մօտ։

III

Մայիսի 30-ին բացւեց թեմական ժողովը։ Հոգաբարձութեան գործունէութիւնը քննելիս, պատգամաւոր Արշ. Մելիքեանը մեղադրեց հոգաբարձութեանը, ասելով, որ նա անուշադիր է դէպի դպրոցի դիւանը և իբրև փաստ՝ յիշեց Աբովեանի մի նամակը, որ ընկել է իր ձեռքը։ Ես էլ պնդեցի պարոնի ասածը և շատ համառօտ, առանց անուններ տալու, պատմեցի, որ օր. Ն. Աղանեանի տպարանում գտնւել են թեմական դպրոցին պատկանող մի շարք թղթեր, որոնցից չորս հատ հասել են ինձ և ես յանձնում եմ ժողովին։ Ժողովը անուններ պահանջեց, բայց պարզ էր, որ դոկումենտները գտնել են պ. Լէօի ձեռագրին և նա կարող էր տանել, հաւանել Թիֆլիս։ Հետևեալ օրը, նախկին Երևանի բացակայող պատգամաւորների ցանկութեամբ, կրկին ժողովը զբաղւեց այդ խնդրով։ Ես ստիպւած էի աւելի հանգամանօրէն խօսել։ Վիճաբանութիւններն ընթանում էին երեք ուղղութեամբ. 1) Ի՞նչ արժէք ունեն կորած դոկումենտները. 2) Ո՞րքան է յանցաւոր հոգաբարձութիւնը և 3) Ո՞վ է տարել դոկումենտները և յանցաւո՞ր է նա։

Ժողովը գտաւ, որ դոկումենտներն արժէքաւոր են և ընդհանրապէս բոլոր պաշտօնական գրութիւնները կարևոր են և չեն կարող դուրս գալ դիւանից առանց հոգաբարձութեան գիտութեան։ Երկրորդ կէտի նկատմամբ ժողովը «բոլոր» արդար ճանաչել հոգաբարձութեանը։ Ես պնդում էի, որ հոգաբարձութիւնը յանցաւոր է, ի բացառութիւն երրորդ կէտի հոգաբարձութիւնն ասաց, որ ինքը պ. Լէօին է յանձնել դպրոցի պատմութիւնը գըրելը, հաւատացել է նրան և ամբողջ արխիւը դրել նրա տրամադրութեան տակ. Թղթերը յանձնել են ոչ թէ համար-համար, այլ «գործերով», ամեն մի տարւանը իրար հետ կարւած. պ. Լէօն սկզբում առաջնորդարանում էր աշխատում, յետոյ գնաց իր փեսայի՝ հոգաբարձու բժիշկ Ճ. Ցարութիւնեանի տունը, այնտեղ էին ուղարկում «գործերը», տարիների կարգով։ Վերադարձնելիս հաշւում էին «գործերի» թիւը, բայց իւրաքանչիւր «գործի» մէջ եղած թղթերը մէկ մէկ չէին հաշւում. Գ. Լէօն ոչ մի անգամ դոկումենտ վերցնելու և տպարան ուղարկելու դիմում չի արել, այնպէս որ դոկումենտների Թիֆլիս գնալն ու այս ամբողջ պատմութիւնը մի անսպասելի անակնկալ է հոգաբարձութեան համար։

Ժողովում գոյց վիճաբանութիւն առաջացաւ։ Մեծամասնութիւնը պնդում էր, որ պ. Լէօն յանցաւոր է հենց նրանով, որ առանց իրաւունքի թըղթեր է հանել «գործերից» և Թիֆլիս տարել։ Մի քանիսը պնդում էին, որ մեծարգոյ կարելի ու գունաւոր մատիտներով նշաններ անել, անկասկած, պ. Լէօի գործն է։ Մեծամասնութիւնն ուզում էր որոշ վերաբերմունք ցոյց տալ դէպի նա։ Փոքրամասնութիւնը պնդում էր, որ ժողովը պ. Լէօին դատապարտել չի կարող, որովհետև գործը մանրամասնօրէն չի քըննւած և պ. Լէօն էլ իր խօսքը չի ասել։ Այս կարծիքի խիստ պաշտպաններից մէկը ես էի։ Անցաւ մեծամասնութեան կարծիքը, բայց այդ ուղղութեամբ առաջարկւած բանաձևերը բաւարար չէին չստացան ու մերժւեցին և գործի քննութիւնը յանձնւեց հոգաբարձութեանը։

Ահա ամբողջ անցուդարձն ու իմ առածները։ Անաչառ ընթերցողը կը տեսնի, որ ես ցանկացել եմ. 1) Արդարութիւնը գտնելու համար՝ գործը յանձնել Հայ Գրողների ընկերութեան վարչութեան քննութեանն ու դատին. 2) Դոկումենտները ազատել կորուստից և յանձնել իր տիրոջը՝ թեմական դըպրոցին և 3) Թեմական ժողովում մեղադրել հոգաբարձութեանը։ Իմ կարծիքով պ. Լէօն յանցաւոր է։ Բայց նրան դատելն ու դատապարտելն իմ գործը չէ։ Խնդիրն աւելի լայն է ու հասարակական նշանակութիւն ունի։ Գ. Լէօին կարող է դատել կամ Գրողների ընկերութիւնը և կամ Երևանի թեմական դպրոցի վարչութիւնը։ Գ. Լէօի դէմ դատ լարելու և կամ ուրիշների սարքած խարդաւանքներին մասնակցելու ոչ կարիք ունիմ, ոչ պատճառ։ Զզւում եմ բոլոր խարդաւանքներից ու լուռ գործերից և գերադասում եմ բաց ճակատն ու ազատ խօսքը Անցնենք պ. Լէօի յօդւածին։

Ս. Թորոսեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԼՐԱՏՈՒ

ԹԻՖԼԻՍ

Երեկ երեկոյեան Բաթումից տեղս հասաւ Անդրանիկի զինակից Աւօդին. Վանքի եկեղեցում հոգեհանգիստ կատարեց։ Այսօր տեղի կունենայ հերոսի թաղումը՝ Խոջիվանքի գերեզմանատանը։

✦ Յուլիսի 1-ին առաջնորդարանում կայացած փախստական որբերին օգնող հայ կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչների խորհրդակցութիւնն ընտրել է մի կենտրոնական մարմին՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հովանաւորութեամբ և Մեսրոպ եպիսկոպոսի նախագահութեամբ։

✦ Ցունիսի 30 ին Վեհափառ Կաթողիկոսի յանձնարարութեամբ Ներսէս եպ. Մելիք-Թանգեան և Տիրայր ծ. վարդապետը փոխ այցելութեան գնացին Թիֆլիսի դատաստանական պալատի աւագ նախագահ սենատոր Ա. Ա. Զուբչէնին, դատաստանական պալատի դատախազ Կիսելևսկիին, իշխ. Արխազիին, Թիֆլիսի ամերիկական հիւպատոս Սմիտին, նաև Կաթողիկոսի ընդունելութեան յանձնաժողովի անդամներ Մնացական Խունունցին, Միքայէլ Արամեանին, Ա. Փիրալեանին և Ա. Բալանթարեանին, որոնք ընդ առաջ էին գնացել Վեհափառին մինչև Էջմիածին։

✦ Շուշու թեմի նոր առաջնորդ Վահան վարդապետը երեկ Թիֆլիսում ստացաւ ծայրագոյն վարդապետութիւն։

✦ Երեկ քաղաքի պատերին կպցրած մի յայտարարութիւնով զէնքի են կանչւում 1902 և 1903 թ. ծովային տորմիղի I-ին կարգի երկրապահները. զօրակոչի առաջին օրը նշանակւած է յուլիսի 4-ին։

✦ Երեկ երեկոյ Ներսէս և Խորէն եպիսկոպոսներն ու Տիրայր, Արտակ և Լևոն վարդապետները պրոֆ. Վ. Վարդանեանի, Գ. Բալանթարեանի և Ս. Տ. գրանեանի հետ այցելեցին Հայոց Ազգագրական ընկերութեան թանգարանը, ուր նրանց ընդունեց ընկերութեան խորհուրդը և մանրամասն բացատրութիւններ տւեց։ Պրոֆ. Վարդանեան այն կարծիքը յայտնեց, թէ դժբախտաբար մենք չենք հասկանում, թէ այս հիմնարկութեամբ ինչ կարևոր և պատւաբեր գործ հիմն է դրւած և թէ որքան սխալւում ենք կարելւոյն չափ մեծ օժանդակութիւն ցոյց չտալով նրան։

✦ Այսօր նշանակւած է Պետրոգրադի Միջազգային Առևտրական բանկի երկու դրամատնակների հանդիսաւոր բացումը։ Դրամատնակները գտնւում են Միքայէլեան պրոս., լութերականների եկեղեցուն պատկանող շէնքում և Միջին փողոցում, Մանթաշեանի քարւանսարայում (վերին յարկ). առաջին դըրամատնակի կառավարիչ է նշանակւած Ա. Մ. Խալաթեանը, իսկ երկրորդինը՝ Ռ. Ն. Գալստեանը։

✦ Ինչպէս յայտնի է, քաղաքային պարենաւորման խանութներից ազգաբնակութեանը շաքարը վաճառւում է միմիայն տնային գրքերով, սակայն այժմ այդ ձևի խարդախութեան միջոցն էլ գտնւած է տնատէր-առևտրականների կողմից, որոնք առանց տընկեցների գիտութեան՝ նրանց անունով շաքարն ստանում են քաղաքային կենսամթերքների խանութներից և փութը 40—50 կ. վաճառում բնակչութեանը։ Զանազան պատրւակներով մերժում են տնային գիրքը տալ իրենց վարձաբնակին, որոնք այսպիսով մընում են առանց շաքարի։ Քաղաքային պարենաւորման գործի գլխաւոր Մ. Զարարի ուշադրութիւնն է հրաւիրւում այս հանգամանքի վրայ։

✦ Կուկիա թաղամասի մի խումբ բնակիչներ խնդրամատոյց են եղել նահանգապետի առջև, որ իրենց թոյլատրւի Թիֆլիսում հիմնելու սպառողական ընկերութիւն «Կուկիայի կօօպերատիւ» անունով։

✦ Կանանց բարձրագոյն դասընթացներին կից բացւող բժշկական բաժանմունքի կահաւորման համար Բաքւի նաւթարդիւնաբերողների խորհուրդը խոստացել է տալ 100,000 ռ., իսկ Դ. Աւան-խան Իսրաշխանը տւել է 10,000 ռ.։ Դասախօսութիւնները պէտք է տեղի ունենան դասընթացների այժմեան շէնքում, իսկ փորձնական դասերը լինելու են Արամեանի հիւանդանոցին կից. խնձնոր Գ. Զարարեանին արդէն յանձնարարւած է համապատասխան լսարան պատրաստել։ Ունկնդրել ցանկացողները այժմեանից պէտք է խնդիրներ ներկայացնեն դասընթացների տեսչի անունով։

✦ Քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեանը խնդրամատոյց է եղել, որ թոյլատրւի հանգուցեալ իրաւաբան Ն. Խուդաբաշեանի դին Վերայի գերեզմանատնից տեղափոխելու Նախալովկայում գտնւող Խուդաբաշեանի անտառը, որը անկել և բարգաւաճել է հանգուցեալի ջանքերով։

✦ Քաղաքային վարչութիւնը առաջարկել է տրամւայի վարչութեանը, որ քննութեան առնէ գիշերային երթևեկութեան վագոնների սահմանափակման խնդիրը և հետևանքի մասին յայտնել քաղաքային տրամւայի յանձնաժողովին։

✦ Բնութիւնը սիրող Թիֆլիսի ընկերութեան անդամները այսօր, առաւօտեան ժամը 9-ին էքսկուրսիայով գնում են բուսաբանական այգի, ուր նրանց պ. Ն. Եակուբովիչը կը ծանօթացնի դեղօրայք պատրաստող բոյսերի մշակման հետ։ Անդամների ժամադրավայրն է Սոլոլակի տունելը։

✦ Քաղաքների Միութեան կովկասեան բաժանմունքն առաջարկել է զինւորական իշխանութեան կողմից, որ Բաքու—Ջուլֆա երկաթուղու վրայ աշխատող բանւորների համար բացւեն սննդա-բժշկական կայաններ։

✦ Ցունիսի ընթացքում բուսաբանական այգին յաճախել են 25,000 մարդ, իսկ տարեսկզբից մինչև յուլիսի 1-ը՝ 93,000 մարդ, չհաշւած էքըսկուրսանտներին։

✦ Ոգելից խմիչքներ վաճառելու համար նահանգապետը 1,000 ռ. տուգանքի է ենթարկել Յ. Կալանտարեանձէին, 200 ռ. Ս. Ղևրթիչեանին և Ն. Բասխլաձէին 100 ռ.։

✦ Նորին Մեծութեան Կայսրուհու անւան Թիֆլիսի պահեստը յունիսի 23 ից մինչև 30-ը զանազան հիմնարկութիւններից ու անձերից ստացել է 446 ռ. 48 կ. նւէր։

✦ Այգեգործական դպրոցն այս տարի աւարտեցին՝ Գ. Արղութեան-Երկայնաբազուկ, Մ. Ցակոբեան, Ալ. Բայրամեան, Մ. Գրիգորեան, Մ. Կազիև և Օ. Կիկնաձէ։ Փորձնական պարապմունքների քննութիւնը նշանակւած է առաջիկայ օգոստոսի վերջին։

✦ Ցունիսի 25-ից մինչև յուլիսի 2 ը Թիֆլիսի հիւանդանոցներն են մըտել վիրաւոր և հիւանդ հայ սպաներ՝ Ս. Ղարաքէշիշեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Շահմուրադեան, Գ. Սիրունեան, Ա. Խոջանեան, Մ. Զաքեթեան, Ա. Մուշեղեան, Հայկ Առաքելեան, Ա. Տէր-Մարգարեան, Ե. Համբարձումեան, Ա. Նիկոլոզեան, Հ. Ցարութիւնեան, Մ. Ներսիսեան, Ց. Տիրացուեան և Ս. Ղուլիջանեան (բժիշկ)։

✦ Կ. Հ. Բ. Ընկ. խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացել է Ռոստովի վաճառական Նիկ. Տ. Կուզուչից իր ձեռնարկութեան բաժանմունքը Թիֆլիսում բանալու առթիւ 1,000 ռ. յօգուտ հայ որբերի։

✦ Յուլիսի 1-ին ստացել են 32 վագոն ալիւր և 5 վագոն շաքար։

✦ Յուլիսի 1-ին քաղաքներն են մտել հիւանդներ՝ սկարլատինայով—1, դիֆթերիտով—3 և որովայնային տիֆով—1։ Առողջացել են՝ կարմրուկով—2, սկարլատինայով—9, դիֆթերիտով—2, բծաւոր տիֆով—19, որովայնային տիֆով 4 և կրկնւող տիֆով—1։ Մնում են հիւանդներ՝ սկարլատինայով—39, դիֆթերիտով—12, ծաղիկով—1, բծաւոր տիֆով—78, որովայնային տիֆով—138, խոան—6, դիզինտերիայով—1 և մենինգիտով—1։

✦ Ստացանք «Գիւղատնտես» երկշաբաթաթերթի № 11-ը. բովանդակութիւնը. Հայ գիւղի կարիքները —

digitised by A.R.A.R.@

ծմբ., Պէտք է շինարարութիւն — բժ. Ա. Բուդաղեանի, Կօօպերացիայի յիշատակը—Դ. Ղազարեանի, Գործնական մի Թիւրիմացութիւն—Ց. Խաչատրեանի, Մի գիւղական սպառողական ընկերութիւն—Շահմէլի, Իմ ճանապարհորդութիւնից դէպի Երևանեան նահանգը—Բ. Բաղրամեանի և Կօօպերատիւ կեանք—Հ. Զալախեանի։

ԿՈՎԿԱՍ

Բագուից հեռագրում են, որ ծխախոտի բոլոր ծառայողները խնդրել են քաղաքային վարչութիւնից, որ իրենց ռոճիկները աւելացնի 60 տոկոսով։

— Գանձակից հաղորդում են, որ վերջերս ազգաբնակութիւնը հացի ճգնաժամի մէջ էր ընկել, որովհետև հացթուխները սահմանւած սակագինն աւելացնելու նպատակով հաց չէին թխում, երբ քաղաքում լուր տարածւեց, որ քաղաքային վարչութիւնն արդէն գնել է 30 վագոն ալիւր և շուտ կը ստացւի, հացթուխները շարունակեցին թխել մինչև անգամ I և II տեսակի հաց։

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼ.—Տեղումս բացւած կօօպերատիւը մեծ յաջողութիւն ունի։ Անդամների թիւը օր աւուր աւելանալով, հասել է մօտ 2,000-ի։ Մօտերս, ինչպէս տեղեկացանք, կը բացւի երկրորդ կօօպերատիւը, որի նախաձեռնողներն են Մանր Վարկի վարիչները։ Այս կօօպերատիւն ևս նախադծել է լայն գործունէութիւն։

— Ալէքսանդրապոլի ուսուցչութիւնը ծրագրել է ամառային օգտակար զբաղմունքներ կազմակերպել Ալէքսանդրապոլի երկսեռ երեխաների համար։ Կազմւած է գործադիր մարմին, որի մէջ մտնում են բոլոր դպրոցների ներկայացուցիչները։

— Ուս. Մ. քննիչ յանձնախումբը ձեռնարկել է քննելու Միութեան հաշիւները։

— Երկու ամիս անընդհատ հայերէն ներկայացումներն անպակաս են մնացում։ Սկզբում գործում էր «Արշին մալ-ալան» խումբը, յետոյ եկան Զարիֆեանի և ապա Սիրանոյշ-Արէլեանի խմբերը։ Ունեցան նիւթական յաջողութիւն։ Ռեպերտուարի մէջ պակասում էին ինքնուրոյն պիէսները։

— «Եղբ. Օգն.» կոմիտէի որբանոցում սկսւեցան ... քննութեան է ենթարկւում իր տեսչութեան յանձնւած «Միացեալ» որբանոցների կրթութեան-դաստիարակութեան խնդիրը։ Ցանկալի էր, որ մի ուսումնական մասնախումբ կազմւէր բոլոր որբանոցների կրթութեան գործը ղեկավարելու։

— Թիֆլիսից այս կողմերն են ուղարկւում այնտեղից հեռացւող գաղթականները։ Ինչպէս երևում է, ճանապարհածախսը քիչ է տրւում հեռացողներին։ Հրաւիրում ենք ուշադրութիւն։

— Տեղումս բացւել և գործում է փոխադարձ վարկի երկրորդ ընկերութիւնը։

Զան

ԷՋՄԻԱԾԻՆ.— Վերջապէս, երկար ձգձգումներից յետոյ, էջմիածնի սինոդը հաստատեց ճեմարանի առաջիկայ 1916–17 ուս. տարւայ նախահաշիւը, մօտ 100,000 ռուբլի։

Ճեմարանի շէնքի վերանորոգումը մի երկու օր է, ինչ սկսել է և կատարւում է դանդաղօրէն։ Էջմիածնի Եղբայրական Օգնութեան որբանոցը դեռ մնում է ճեմարանի շէնութիւնների մէջ և դեռ փոխադրւած չէ, և ոչ մի յարմար շէնք աչքի առաջ չունի Եղբայրական Օգնութիւնը։ Ինչ է մտածում այդ մասին Եղբայրական Օգնութեան Նախագահը, որը միևնոյն ժամանակ և ճեմարանի տեսուչն է։ Ի միջի այլոց պէտք է նկատել, որ ճեմարանի այս տարւայ վերանորոգման ծախքը հոգացել են տեղիս գաղթականական մարմինները, տալով ճեմարանին մօտ 28,000 ռ. ի դիմաց այն վնասների, որ տւել է գաղթականութիւնը ճեմարանին։

Ինչպէս լսում ենք, ուսուցչական խումբը շատ քիչ բացառութեամբ մնում է նոյնը. պաշտօնից հրաժարւել են Ծոփ. Սահինեան, Ս. Դուլեան, Լևոն Հազարապետեան և Արտ. Գրիգորեան, ճեմարանում ռոճիկի յաւելում չլինելու պատճառով։ Մեզ թւում է, որ վերջին խնդրի վրայ մեծ ուշադրութիւն պէտք է դարձնի տեսուչը, որովհետև ներկայ թանկութեան չէր կարող դիմանալ և ոչ մի ճեմարանի պաշտօնեայ, այն էլ Վաղարշապատի նման մի վայրում, ուր, ինչպէս ժողովուրդն է ասում, «կարելի է միայն փողի զօռով ապրել»։

Ա. Առնիհան

ՎԵՐԻՆ-ԱԶԱ.—Յունիսի 13-ին, գիւղը անյայտ մարդկանց կողմից կողոպտւած է Վերին-Ազայի սպառողական ընկերութեան մանուֆակտուրային խանութը, որ տեղի չարչի-առևտրականների աչքի փուշն էր դարձել, գրաւելով շրջանի սպառողներին դէպի ինքը։ Խիստ կերպով խուզարկւում են հարևան գիւղերի բոլոր կասկածելի տները։ Երեկ էլ Ռաչի թուրք գիւղում նոյն նպատակով խուզարկութիւն կատարելիս ատրճանակի մի հարւածով ծանր կերպով վիրաւորւել է վարչութեան նախագահ և ընկերութեան հիմնադիրը՝ Ան. Տէր-Յարութիւնեան։ Գողացւած ապրանքը մօտ 3000 ռ. է։

Անցորդ

ԴԻԼԻՋԱՆ.—Մի քանի անգամ եղաւ, որ այլևայլ գիւղերում կռիւներ են պատահում տեղացիների և գաղթականների միջև։ Մի քանի օր առաջ Զարխէչից, այժմ էլ Չիբուխլուից մի քանի խեղճ գաղթականներ մի աղերսագրով եկել են տեղւոյս բժիշկ Եսաքմահճեանին տանելու շուտափոյթ, որովհետև տեղացի հայ եղբայրներից ծեծւած 3–4 հայ գաղթականները լուրջ վտանգի մէջ են, մեռնելու կասկածներ կան։ Այսպիսի խայտառակ դէպքերը բարոյական նախատինք են տեղական պայմաններին։ Անպատուութիւնը անշուշտ հանուր կը դառնայ, եթէ չսանձւին նման արարքները։ Անյապաղ դիմադրաւելու է այս ցաւալի երևոյթներին։

Տ. Շահրազ

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Berlin. Tid.»-ն, տպելով Սոմմի վրայ տեղի ունեցած կռիւների մանրամասնութիւնները, հաղորդում է, որ գերմանացիներն իրենց բռնած դիրքերն անմատչելի էին համարում, ուստի գետնի տակ սպաների համար շինել էին փառաւոր բնակարաններ սառ և տաք ջրի աւազաններով, դաշնամուրներով և հրաշալի մահճակալներով։ Այս բանը մանաւանդ աչքի էր ընկնում Պերոննի մօտ, և այդ բոլորն այժմ ընկել է անգլօ-ֆրանսիացիների ձեռքը։

— Լոնդոնից հեռագրում են, որ Սոմմի վրայ գերի ընկած գերմանացի սպաների ասելով, գերմանական գլխաւոր շտաբը ամեն ճիգ գործ է դնում ձեռքից չտալու Պերոննը, որ մեծ վտանգի մէջ է և կարևորագոյն ռազմական նշանակութիւն ունի։

— Ռոտտերդամից հաղորդում են, որ գերմանական շոգենաւերը ցեմենտ են փոխադրում դէպի հոլլանդական սահմանը։ Ցեմենտը նշանակւած է պաշտպանողական գծեր կառուցանելու համար հիւսիսային Ֆլանդրիայում, ուր գերմանացիները վախենում են, որ անգլիացիները կարող են զօրքեր ափ հանել։

— Պարիզից հեռագրում են, որ անգլօ-ֆրանսիական առաջխաղացումը կատարւում է մեթոդիկաբար։ Ֆրանսիական և անգլիական շտաբների նկատի առած կէտերն ընկնում են մէկը միւսի ետևից մեծ կամ նւազ արագութեամբ, նայելով թէ թշնամին որքան զօրք է կարողանում կենտրոնացնել այդ կէտերում։

— «Vorwärts»-ի մէջ գնդապետ Գէդկէն, խօսելով դաշնակիցների միաժամանակ բոլոր ճակատների վրայ յարձակման դիմելու մասին, ասում է, որ Գերմանիան ներկայումս ունի 14 միլիոն մարզւած զինւոր։

— «Berl. Tig.»-ն հաղորդում է, որ գերմանացիների կրած կորուստները Սկագերակի մօտ տեղի ունեցած ծովային մեծ կռւի մէջ այժմ պաշտօնապէս հաշււում են 119,200 տոնն, իսկ անգլիացիների կորուստները — 113,317 տոնն։

— «Нов. Вр.»-ին Աթէնքից հեռագրում են, որ Կոստանդին թագաւորը յունական հետևակ զօրք և թնդանօթներ էր ուղարկել Պիրէյ և Ֆալէր թոյլ չտալու համար, որ անգլօ-ֆրանսիական զօրքեր ափ իջնեն։ Բարեբաղդաբար յունական պրինց Նիկոլայը և նոր մինիստր-նախագահ Զայմիսը կարողացել էին համոզել թագաւորին այդ վտանգաւոր քայլից հրաժարւելու։

— Յունաց արքունիքի բերան «Неа Himera» լրագիրը տպել է մի նշանակալից յօդւած, որի մէջ ասում է, որ եթէ նոր ընտրութիւնների հետևանքով Վենիզելոսը նորից կառավարութեան գլուխն անցնի, այդ դէպքում Կոստանդին թագաւորը այլ ևս արգելք չի լինիլ իրագործելու նախկին մինիստր-նախագահի ծրագիրը։

— Պոլսից ստացւած տեղեկութիւնների համաձայն, Թիւրքիան հրաժարւում է ընդունել ամերիկեան դեսպանին և ինքն էլ չի ուզում դեսպան ունենալ Վաշինգտոնում։ Միացեալ Նահանգներում հաւատացած են, որ Թիւրքիան այդպէս չէր վարւիլ, եթէ Գերմանիայի ազդեցութեան տակ չըլինէր։

— «Times»-ի բալկանեան թղթակիցը հեռագրում է Բուխարեստից, թէ յամառ լուրեր են շրջում, որ հին Թիւրքերը զանազան քաղաքներում դաւադրութիւններ են կազմել կոտորելու համար երիտասարդ թիւրքերին և նրանց հովանաւորող գերմանական ու աւստրիական սպաներին։ Այս պատճառով գերմանացիներն իրենց ընտանիքները շտապով հեռացնում են Թիւրքիայից։ Աւստրիական երկու նոր դիւիզիա է ուղարկւած Թիւրքիա և աւստրիական թնդանօթներ են դրւած Իւսկիւտարի բարձունքների վրայ։ Էնւէր փաշան և Թալէաթ-բէյը կատարելապէս ենթարկւած են աւստրո-գերմանացիների ազդեցութեան, որոնք Պոլսում ունեն 60,000 զօրք։

— Լոնդոնի լրագրների ասելով, Սերբիայում նոյնպէս ապստամբական շարժում է կատարւում, ինչ որ և Չեռնոգորիայում։ Աւստրիացիները իրենց զօրքերի մեծ մասը հանել են Սերբիայից։ Շուտով անտառներում և լեռներում կազմւեցին սերբիական բազմաթիւ հրոսակախմբեր, որոնք ներկայումս շատ զգալի հարւածներ են տալիս աւստրիացիներին։ Բելգրադում հրատարակւող աւստրիական պաշտօնաթերթն ամեն օր տպում է սերբերի անունները, որոնց բռնելու համար վարձատրութիւն է նշանակւած։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐԻՆ

Թիֆլիս, 29 յունիսի

Ամիսէ մը ի վեր դադրած է տեղիս հայ փախստականներու պետական նպաստը և կարգադրւած է, որ տեղս կրնան մնալ միայն այնպիսիներ, որք միջոցներ ունին ապրելու, իսկ նպաստի կարօտները պէտք է ըստ պետութեան կարգադրութեան երթան Բորչալու և Շուլաւէր, ուր անհամեմատ լաւ պայմաններու մէջ պիտի կարենան իրենց գոյութիւնը պահպանել, վասնզի պետական նպաստէն զատ հոն աշխատաւորներ կրնան իրենց սեպհական դաշտային աշխատանքներով օրական բաւական բարձր աշխատավարձ ձեռք բերել. նաև այդ գաւառներու կլիման առողջարար է։

Այստեղ մնալ թշւառութեան մէջ և ակնկալել, թէ որևէ կողմէ նպաստ կրնայ տրւիլ իրենց՝ բնաւ խելացութիւն չէ։ Վասնզի այդպիսիներ եթէ նպաստի յոյսով հոս մնան և նպաստի գրասենեակները դիմեն շարունակ, հարկ պիտի լինի զանոնք ուրիշ միջոցաւ դրկել։

Ուստի կը յորդորենք, որ այդ նպաստի կարօտ փախստականներ ինքնայօժար շուտով դիմեն և ստանան երկաթուղիի ձրի տոմսակներ խմբովին, մինչև որ օր մ'ալ արտօնութիւն լինի գնալ իրենց Հայրենիք, ինչպէս որ արտօնւած են վանեցիներ և պարսկաստանցիներ։

Եթէ որևէ մէկը կուզէ գնալ միւս գաւառներ, դարձեալ ձրի տոմս կրնայ ստանալ, բայց այդ գաւառներու մէջ բնակելով պետական նպաստէն կը զրկւի։

Ծանուցանելով այս որոշումները մեր հայրենակիցներուն՝ կը յորդորենք շուտով համակերպիլ եղած որոշումներուն, բուն իսկ իրենց շահու տեսակէտով։

Թուրքահայ Հայրենակցական Միութիւն

Թիֆլիս, 29 յունիսի

Մենք, «Հորիզոն»-ի գրաշարներս, վաղուց մտադիր էինք, ինչպէս Տէր-Գրիգորեանն է առաջարկել «Հորիզոն»-ի № 137-ի մէջ պ. Լէօին, գրական-գիտական մտքերի և մամուլի ներկայացուցիչների հրապարակային դատ բաց անել տէր-հօր դէմ, մեզ հասանելիք 281 ռ. համար, որը մեզ հասնում է այն ժամանակւանից, երբ «Հորիզոն»-ը տպւում էր նրա տպարանում և մեզ հասանելիքը վճարում էր ինքը տպարանատէրը, իսկ «Հորիզոն»-ի այդ տպարանից դուրս գալուց յետոյ վերոյիշեալ գումարը մնաց տպարանատիրոջ վրայ։ Այդ գումարից մեզ զրկելու համար նա ամեն միջոց գործ դրեց։ Բայց քանի որ այժմ երևի տեղի կունենայ իր առաջարկութեամբ պ. Լէօի դէմ այդպիսի մի դատ, խնդրում ենք, յարգոյ խմբագիր, ձեր խմբագրութեան ներկայացուցիչը վերոյիշեալ դատաւորների առաջ դնէ և մեր խնդիրը։

Փաստերը կը ներկայացնենք դատաւորներին։

Ի դիմաց «Հորիզոն»-ի գրաշարների՝

Ա. Դոջոյեան

Խմբագիր՝ Ս. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վերին-Ազայի

Հ. Եկ. Ծխ. միդասեան երկսեռ դպրոցի համար հարկաւոր է միջնակարգ կրթութեամբ մէկ ուսուցիչ և մէկ ուսուցչուհի։ Ցանկալի է լինեն քոյր և եղբայր կամ ամուսիններ։ Գերադասութիւն կը տրւի փորձառուներին։ Ուսուցիչը պիտի ազատ լինի զինւորական պարտականութեան կանչւելու վտանգից։ Դիմումների հետ պէտք է ուղարկել վկայականների պատճէնները և յայտնել թէ նախորդ տարին որտեղ է պաշտօնավարել և ինչ առարկաներից։ Դիմել Հոգաբարձութեան նախագահին մինչև յուլիսի 20-ը. Верхніе-Азы, Эрив. губ. А. Теръ-Арутюнянцу.
891 3-2

Քաղաքից հեռանալու պատճառով ծախւում է երկու տուն. մէկը գտնւում է Կարակլիսսկի և Լազարևսկի փողոցների անկիւն № № 83—1, 120 քառ. սաժէն գետին-բակին պարտք 3 հազար, ամսական եկամուտ 60 ռ., գինը ամբողջ տան՝ 9 հազար ռուբլի։ Միւս տունը Զաւչաւաձեսկի փողոցից վերև, Լեսնոյ պերէուլ. № 41, 28 քառ. սաժէն գետին, բանկի պարտքը 2 հազար, երկյարկանի, չորս սենեակ, ամսական 30 ռուբլի եկամուտ ունեցող. գինը ամբողջ տան՝ 3,600 ռուբլի։ Պայմանների մասին դիմել տանտիրուհուն, Լեսնոյ պերէուլ. № 41, առաւ. ժամը 10-ից մինչև եր. ժ. 6-ը։
909 1—1

Լոյս տեսաւ 2-րդ տպագրութեամբ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
ՌՈՒՍ-ՀԱՅԵՐԷՆ
ԲԱՌԱՐԱՆ
Ճոխացրած և վերամշակւած (18,000 բառ, 662 էջ)
ԳԻՆՆ է 1 ռ. 25 կ.։ Վերադիր վճար. 1 ռ. 73 կ.։
Նոյն հեղինակի՝
ՀԱՅ-ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ
ԳԻՆՆ է 1 ռ., վերադ. վճար. 1 ռ. 33 կոպ.։
Դիմել՝ Тифлисъ, Ваке, собств. домъ
486 А. И. Туманову. 30—11

ՍՈՒԽՈՒՄԻ
Հայոց ծխ. դպրոցի համար հարկաւոր է լաւ պատրաստւած փորձառու
ԱՒԱԳ-ՈՒՍՈՒՑԻՉ,
որը պիտի աւանդէ շաբաթական 22 դաս։ Ռոճիկ 1,000 ռ. և ճանապարհածախս 50 ռուբլի։ Աւագ-ուսուցիչ հրաւիրելուց յետոյ պէտք է կազմւի 4 հոգուց բաղկացած ուսուցչական խումբ։ Դիմել՝ Сухумъ. Попечительству Арм. школы.
1017 4—4

ԶԳՈՒՇԱՑԷՔ ԿԵՂԾԻՔՆԵՐԻՑ
ԳՐՕՎԻԶՕՐ
Գ. Փ. ԻԻՐԳԵՆՍԻ
ԲՈՐՆՕ-ՏԻՄՈԼԵԱՆ
ՍԱՊՈՆ
Գրտնիքի, պզուկների, պեպէնների, ուղերի, պզուկների և գեղին խալերի դէմ.
ՏՈՒԱԼԷՏԱՅԻՆ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ ՍԱՊՈՆ ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ
Վաճառւում է ամեն տեղ.
986 24—7
Գործարան՝ Г. Ф. Юргенсъ, Москва.

ՄԻՔ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ
մահւան յիսնամեակի առթիւ լոյս տեսաւ նրա պատկերով
ԵՐԵՔ ԽՄԲԵՐԳ
«Ազատն Աստւած...» «Մանկութեան օր...» «Մեր հայրենիք»
Երաժշտութիւն Աղաս Մանուկեանի
Մատչելի երգ-նւագ դպրոցներում և ընտանիքներում։ ԳԻՆՆ է 50 կոպ.
Դիմել՝ Թիֆլիս, «Գիրք», «Գուտենբերգ» գրախանութներին և Սուգանեանի երաժշտական խանութը, Բագու՝ „ПОСРЕДНИКЪ" խանութին.
913 4—1

ՄԻ ԽՈՒՄԲ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑ.-ՀԻՆԵՐ
պատրաստում են աշակերտ-ուհիներ հայկական և պետական բոլոր դպրոցների համար։ Պարապմունքները խմբական և առանձին։ Պայմանների մասին խօսել կարելի է առ. 9—12 երեկ. 5—7 ժ.։ Դիմել՝ Красногорская 5, кв. 14.
869 3—...

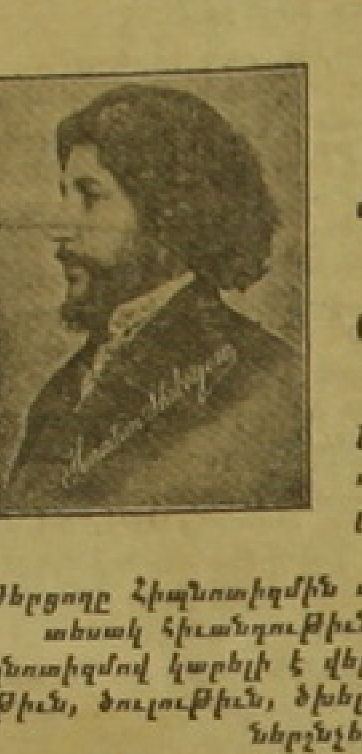

ՕԳՏՒԵՑԷՔ ՅԱՐՄԱՐ ԱՌԻԹԻՑ ՁԵՌՔ ԲԵՐԵԼՈՒ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԷՔԵՐՋԵԱՆԻ
ՀԻՊՆՈՏԻԶՄԻ ԵՒ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՄՏՔԻ ԲԱԶԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ
ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԿՈՒՐՍԵՐԸ
Այս նոր կուրսերը մանաւորապէս պատրաստւած են այն նպատակով, որ ընթերցողը կարողանայ սովորել հիպնոտիզմը առանց ուսուցչի, առանց մեծ ծախքերի և առանց միջնորդի սովոր մտքի ոյժով։
Ընթերցողը հիպնոտիզմին տիրապետելուց յետոյ, կարող է բուժել զանազան տեսակ հիւանդութիւններ, որոնք նշանակւած են 32—եր. դասում։ Հիպնոտիզմով կարելի է վերացնել վատ սովորութիւններ երեխաների մէջ. ... գողութիւն, ծուլութիւն, ծխել, մի խօսքով արմատախիլ անել ինչ որ վատ է ներշնչել ինչ որ լաւ է և օգտակար։
Հիպնոտիզմով դուք կարող էք ուղարկել ձեր ենթական հեռու վայրեր, գտնւում են ձեր սիրելիները և բարեկամները, որ նրանցից տեղեկութիւն բերի։ Հիպնոտիզմով դուք կարող էք, բացի գաղտնիքների մէջ թափանցելուց, ... և ազդեցուցիչ և ծիծաղ առաջ բերող սէանսներ (տեսարաններ)։ Հիպնոտիզմով դուք կարող էք իմանալ ով է վերցրել ձեր իրերը, կամ ուր էք կորցրել, կամ թաքցրած իրերի տեղը։
Արժէքի և ուրիշ բացատրութիւնների համար պիտի դիմել նամակով հետադարձ հասցէով. Сусанна Шекерджянъ, Вельяминовская ул., № 22, Тифлисъ.

ԿԵՐՈՍԻՆՕ-ԿԱԼԻՆԻ ԼԱՄՊԱՆԵՐ
ԵՒ
Ֆոնարներ ամեն տեսակի
Ներքին և արտաքին լուսաւորութեան համար
Կերոսինօ-Կալինի սէտկաներ եւ մասեր բոլոր գոյութիւն ունեցող լամպաների, ու ֆոնարների համար մատչելի գներով առաջարկում է
Ս. Մ. ՇԱՀ-ՊԱՐՈՆԵԱՆՑԸ
963 Баку. Молоканская, 12. Հեռախ. 3.53. 30—...

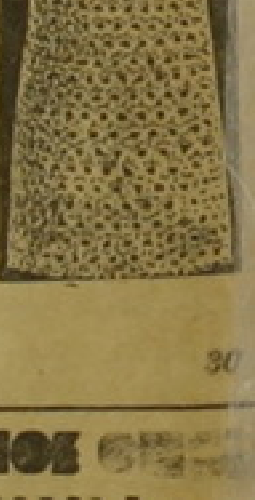

ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԱՆՈՒԺՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Պրոֆեսորների, բժիշկների եւ հիւանդների բազմաթիւ փայլուն գովեստներից, տեղի սղութեան պատճառով, տեղ ենք տալիս միայն յայտնի բժ. Պետական խորհրդական Վ. Վ. Խրուլի կարծիքին, որ պրակտիկայով պարապում է մօտ 50 տարի։

Մ. Գ. Դ-ր. Գիբցի պատրաստած պրեպարատը գործ ածելով երեք հասակն առած տղամարդկանց վրայ, որոնք տառապում էին impotentia հիւանդութեամբ կէս տարուց աւելի, համոզւեցի, որ այդ ախտի դէմ գործ ածւող միջոցներից

Դ-ր. Գիբցի պրեպարատ

անփոխարինելի է—ճակատակ իր աւելի դանդաղ, բայց հիմնական ազդեցութեան։ Ընդունելով թէկուզ աւելի պակաս դոզա—նոյն չափով 2 անգամ օրական, իմ հիւանդները 10 օր. ընթացք. իրենց համոզւեցին պրեպարատի հրաշալի ներգործութեան մասին։ Իմ 48 տարւայ պրակտիկայի ընթացքում գործ ածելով ամեն տեսակի excitantia et aphrodisiaca-ներ, նրանց ներգործող ազդեցութիւնը համեմատելով ամեն տեսակի հին ու նոր միջոցներից սկսած վերջացնելով Բրօն-Սեկարի հեղուկի հետ անգամ, պէտք է խոստովանեմ, որ «Դր. Գիբցի պրեպարատը» առանց ... բռնում է առաջին տեղը սեռական թուլութիւնը վերականգնելու վրայ գործած իր հիմնական ազդեցութեամբ։ Երիկամունքների արտադրած ֆոսֆատների վրայ կատարած ամենօրեայ փորձերը ցոյց տւին, որ այդ արտադրութիւնը երբէք չի մեծանում, և ֆոսֆատներն էլ օգտագործւում են օրգանիզմի մկանունքների կողմից։ Այս բանի համար բաւական է Heller-ի կատարած հանրամատչելի և ականյայտնի փորձը, այն է եռացնելով սպիրտի լամպի վրայ փորձանօթի մէջ մէզի մի փոքր քանակութիւն, աւելացնելով վրան սուր կալիոնի հատիկներ, կը տեսնենք, որ ֆոսֆատը դառնում է ամպանման զիրտի նման, որի մեծութիւնը ցոյց է տալիս ֆոսֆորային աղերի արտադրութեան չափը։ Այսպիսով ես կազմեցի ինձ համար «Դր. Գիբցի պրեպարատի» կատարեալ գնահատութիւն։

Դոկտոր Պետակ. Խորհրդ. Վիկենտի Վիկենտևիչ Խրուլ
Օդեսսա։

Տղամարդկային անուժութեան, սեռային ... թեան և նեարդայնութեան դէպքում, հիւանդները ... է առանձին զգուշութեամբ մօտենան նրանցից ... ւելու համար գոյութիւն ունեցող միջոցներին։ Բազմաթիւ անօգուտ միջոցներ գոյութիւն ունին, որոնք ժամանակաւորապէս միայն գրգռում են նեարդային համակարգութիւնը, իսկ ապագայում աւելի ևս ծանրացնում են հիւանդութիւնը։

Ռուսական-գիտական և յայտնի պրոֆեսորների կողմից հաւանութիւն գտած միջոցը տղամարդկային անուժութեան դէմ համարւում է ֆրանսիական «Դ-ր Գիբցի Գրանուլի» պրեպարատը։

Դ-ր Գիբցի Գրանուլի պրեպարատը եւրոպական խոշոր կլինիկաներում ընդարձակ քննութիւնների է ենթարկւել և գիտութեան ներկայացուցիչների կողմից ճանաչւած է որպէս միակ արմատական և անպայման ուղիղ միջոց սեռական անուժութեան և նեարդային հիւծւածութեան զանազան ձևերը բուժման համար։

Դ-ր Գիբցի Գրանուլի-ն ներգործում է անմիջապէս նեարդա-սեռական կենտրոնների վրայ, որոնք կառավարում են մարդու սեռային գործունէութիւնը, ամրացնում է նրանց, անհետացնում է թուլութիւնը և վերականգնում է նորմալ սեռական գործունէութիւնը։ Սրա հետ միասին Դ-ր Գիբցի Գրանուլին ամբողջ նեարդային համակարգութիւնը լցնում է ֆոսֆորով, կազդուրում է բոլոր մկանային հիւսւածքները, անհետացնում է ընդհանուր թուլութիւնը, ուժերի անկումը, հոգեկան ճնշւածութիւնը, սրտի անկանոն բաբախումը, գլխացաւերը և նեարդայնութեան միւս նշանները։

Դ-ր Գիբցի Գրանուլի-ն միակ միջոցն է, որը պաշտօնապէս յանձնարարւում է յայտնի պրոֆեսորների կողմից անուժութեան բոլոր ձևերի դէմ և մեծ յաջողութեամբ գործ է ածւում եւրոպական սանատորիաներում, կլինիկաներում և հիւանդանոցներում։

Մի տուփի գինն է 6 ռուբլի
Ամբողջ կուրսը՝ 2—3 տուփ

Մանրամասն գրքոյկը, նւիրւած Դ-ր Գիբցի Գրանուլի նկարագրութեանը, ուղարկւում է անվճար առաջին պահանջման դէպքում։

Վաճառւում է Թիֆլիսում բացառապէս «Գործնական բժշկականութեան լաբորատորիայի» Թիֆլիսի բաժանմունքում Аптекарскій магазинъ т/д. З. А. Качкачьянъ и А. С. Ашугбабовъ „СОЛОТАТЪ", Солодакская ул. № 5, Тифлисъ. Փոխադ. Վարկի ընկերութեան տուն, հեռախօս №1—62. 948 0—14

digitised by A.R.A.R.@